

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
Науково-навчальний центр прикладної інформатики

ІНСТИТУТ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

МАТЕРІАЛИ
III Міжнародної науково-практичної конференції

06–07 листопада 2020 р.

м. Миколаїв

Миколаїв
Інститут інноваційної освіти
2020

УДК 37(470+571)(063) (Укр)
ББК 74
Т34

*До збірника увійшли матеріали наукових робіт (тези доповідей, статті),
надані згідно з вимогами, що були заявлені на конференцію.*

*Роботи друкуються в авторській редакції, мовою оригіналу.
Автори беруть на себе всю відповідальність за зміст поданих матеріалів.
Претензії до організаторів не приймаються.
При передруку матеріалів посилання обов'язкове.*

Т34 Теоретичні та методологічні проблеми сучасної педагогіки та психології :
Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 06–07
листопада 2020 р.) / ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр
прикладної інформатики НАН України. – 2-е вид., випр. і доп. – Миколаїв : ГО «Інститут
інноваційної освіти», 2020. – 97 с.

Матеріали конференції рекомендуються освітянам, науковцям, викладачам, здобувачам
вищої освіти, аспірантам, докторантам, студентам вищих навчальних закладів тощо¹.

Відповідальний редактор: С.К. Бурма
Коректор: П.А. Нємкова

Матеріали видано в авторській редакції.

УДК 37(470+571)(063) (Укр)

© Усі права авторів застережені, 2020
© Інститут інноваційної освіти, 2020
© Друк ФОП Москвін А.А., 2020

Підписано до друку 09.11.2020. Формат 60х84/16.

Віддруковано з готового оригінал-макету.

Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура Charter. Ум. друк. арк. 5,64. 2-е вид., випр. і доп.
Зам. № 0911/20-14. Тираж 100 прим. Ціна договірна. Виходить змішаними мовами: укр., англ.

Виготівник. ФОП Москвін А.А. Цифрова друкарня «Copy Art».

69095, Запоріжжя, просп. Соборний, 109. Тел.: (061) 708-08-80

Інститут інноваційної освіти: e-mail: novaosvita@gmail.com; сайт: www.novaosvita.com

**Видання здійснене за експертної підтримки
Науково-навчального центру прикладної інформатики НАН України
03680, Київ-187, просп. Академіка Глушкова, 40.**

¹ Відповідає п. 12 Порядку присудження наукових ступенів Затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567;
п. 28 Постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої
діяльності»; п. 13 Постанови Кабінету Міністрів України від 12 липня 2004 р. № 882 «Про питання стипендіального забезпечення».

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Т.В. Бондар,

здобувачка вищої освіти ступеня магістра,
Рівненський державний гуманітарний університет

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ДУМЦІ

Особистісний підхід як напрям діяльності вчителя – це базова ціннісна орієнтація педагога, яка визначає його позицію у взаємодії з кожним учнем в колективі. Суть особистісного підходу в тому, що в школу приходять не просто учні, а учні-особистості зі своїм світом почуттів і переживань. Учитель має враховувати ці особливості і використовувати такі прийоми, в яких кожен учень відчуває себе особистістю, відчуває індивідуальну увагу вчителя. У кожному учневі необхідно бачити унікальну особистість, поважати її, розуміти, створювати ситуацію успіху, підтримки, надавати можливість реалізовувати себе в позитивній діяльності. Почуття задоволення, радості викликає потяг до подолання труднощів [1].

Використання ситуацій успіху для формування позитивного ставлення учнів до навчання вимагає позитивної психологічної установки вчителя.

Особливо цінним для розкриття індивідуального підходу до дитини є освітньо-виховний досвід прогресивної педагогіки кінця XIX – початку XX ст. Характерною особливістю цієї епохи були ідеї національно-культурного відродження, процес інтенсивного розвитку теорії виховання. Тому знання історії освіти, оцінка й творче використання можуть сприяти відродженню національної школи.

В кінці XIX – на початку XX століття поява різних педагогічних теорій породила дискусії навколо питань виховання, і відповідно, постала проблема професійної підготовки вчителя. Підготовка вчителів здійснювалася на вимогах не тільки до професіоналізму вчителя, а й до його особистісних та громадянських якостей. Головною в цій єдності визначалася проблема особистості та шляхи її виховання.

Вітчизняні педагоги того часу вели постійний та довготривалий пошук у проблемі індивідуального підходу до кожного учня. Визнавалася вирішальна

роль знання учителем психологічних закономірностей розвитку особистості дитини та оволодіння знаннями про індивідуальні відмінності учнів.

Найбільш відомими представниками вітчизняної прогресивної педагогічної думки того часу були Х. Алчевська, М. Демков, М. Корф, О. Музиченко, М. Пирогов, С. Русова, К. Ушинський, С. Черкасенко, та ін. Проблему реалізації особистісного підходу вони розуміли як необхідність глибоко вивчати особистісні якості учнів, створювати сприятливі умови для розвитку особистості. Основою методики навчання вони проголошували виключення будь-якого насильства над особистістю та демократизм стосунків між учителем та учнем.

Особливу увагу в цьому контексті привертає доробок та діяльність К. Ушинського (1824–1870), який констатував, що педагогіка повинна виховувати людину, спираючись на її всебічне пізнання. Ефективність формування особистості багато в чому залежить від урахування вчителем вікових чи індивідуальних особливостей дітей. Педагог говорив, що підготувати особистість до життя можна шляхом підготовки її до самовиховання, яке буде продовжуватись усе життя [2].

Головною ідеєю навчання і виховання М. Пирогова (1810–1881) було врахування індивідуальних особливостей характеру, темпераменту та гідності учнів. Педагог стверджував, що дійсне виховання повинно бути спрямованим на «внутрішню» особу [3].

Починати виховувати дитину, як розумову та духовно-розвинену особистість, здатну до самоосвіти, вважав М. Корф (1834–1883), необхідно з молодшого шкільного віку, у період навчання дитини в народній національній школі. В його педагогічній діяльності перевага надавалась вихованню високоморальної вільної людини. М. Корф висував високі вимоги до особистості вчителя і постійно дбав про забезпечення школи добре підготовленими вчителями. Особлива роль і відповідальність, на його думку, покладені на вчителя початкових класів, бо саме в молодшому шкільному віці закладається фундамент особистості [4].

Методика О. Музиченка (1875-1940) була побудована на використанні позитивних емоцій, атмосфери в класі. Важливим етапом для педагога була чітка організація цілеспрямованого навчального процесу, бо саме цілеспрямованість сприяє прискоренню загального розвитку дитини. Учитель повинен бути помічником у ході ознайомлення дитини зі світом. Школа повинна не давати певну суму знань, а збільшити загальну психічну працездатність дитини, сформувані на цьому ґрунті вільну розвинену особу, індивідуальність [5].

Видатний педагог-новатор В. Харцієв (1866–1937) говорив, що результативність педагогічної діяльності залежить від повноти вивчення особистості учня, тому особистісний підхід є одним із головних завдань в діяльності школи. В очолюваному ним громадському комерційному училищі

у Єлисаветграді (1908–1918), вдалося сконструювати таке освітнє середовище, в якому весь навчально-виховний процес, побудований на демократичних засадах, передбачав всебічний розвиток учня, надання йому своєчасної допомоги і підтримки. В. Харцієв стверджував, що педагог досягає кінцевої і найвищої мети в мистецтві виховання тільки шляхом чисто людського, а не професійного розуміння особистості, він повинен розвивати, навчати і вправляти здібності учнів [5]. Розкриваючи суть особистісного підходу до навчання і виховання, В. Харцієв говорив, що вчитель повинен психологічно вникати в пізнавальні здібності учнів і, зважаючи на загальні закони розвитку, сприяти вивченню будь-якої дисципліни. Педагог стверджував, що критичним у житті дітей є період, коли настає момент самовизначення особистості, який, звичайно, проходить в стінах навчального закладу. Якщо школа не зуміє вчасно допомогти молодим людям у важкій внутрішній роботі їх самовизначення, то потім по закінченню навчання їм не вдасться «отримати від життя необхідних вказівок» [5].

Педагог та письменник Спиридон Черкасенко (1876–1940) індивідуальний підхід до навчання і виховання бачив у навчанні дітей рідною мовою. Педагог був переконаний у тому, що необхідно наблизити народну школу до природних духовних потреб українського учня [5].

Список використаних джерел

1. Кравцова Т. О. Теорія і практика вивчення дитини у реформаторській педагогіці : навч. посіб. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2007. 147 с.
2. Левченко Т. І. Розвиток освіти та особистості в різних педагогічних системах : монографія. Вінниця : Нова книга, 2002. 512 с.
3. Антология педагогической мысли России первой половины XIX в. (до реформ 60-х гг.) / сост. П. А. Лебедев. – Москва : Педагогика, 1989. 560 с.
4. Гуменникова Т. Р. Концепція особистості в українській класичній педагогіці. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2002. Вип. 13. С. 22–27.
5. Мосіяшенко В. А. Історія педагогіки України в особах : навч. посіб. Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. 266 с.

Н.М. Демидюк,
здобувачка вищої освіти ступеня магістра,
Рівненський державний гуманітарний університет

ЗМІСТОВНО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ДИТИНИ ДО ШКОЛИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ.

Підготовка дітей до школи як наукова проблема має міждисциплінарний характер, адже включає в себе численні наукові підходи та практичні рекомендації з психології, педагогіки, філософії, соціології, медицини, гігієни, ергономіки, демографії, економіки, суспільствознавства тощо.

У вітчизняній педагогіці змістовно-технологічний аспект підготовки дитини до школи у другій половині ХХ ст. поступово здобував комплексність та системність. Підготовка дитини до школи визнавалася на державному рівні як одне з пріоритетних виховних завдань. Його розв'язання покладалося на ясла, дитячі садки, школи, позашкільні заклади. Тематика підготовки дитини до систематичного шкільного навчання відображалася у змісті дитячої літератури, у громадській думці і у сімейному вихованні.

Спільні зусилля науковців і педагогів-практиків спрямовувалися на формування майбутнього громадянина. Все чіткішими ставали вимоги щодо злагодженої роботи та співпраці сім'ї і школи, сім'ї і дошкільного закладу, що мало забезпечити підґрунтя для всебічного і повноцінного розвитку дитини, до її підготовки до систематичного навчання у школі [1, с. 192].

На сторінках педагогічної преси у досліджуваний період публікували численні статті теоретики та практики дошкільної освіти Л. Артемова, О. Білозерова, Б. Білостоцька, З. Борисова, М. Викат, І. Волкова, О. Галкіна, Н. Гов'ядовська, В. Годіна, М. Ільченко, Т. Кім, Т. Косма, Г. Леушина, Г. Люблінська, Г. Марушевська, Н. Пальнау, Л. Проколієнко, А. Рубан, Н. Рожкова, Н. Сенкевич, Є. Сухенко, В. Сухомлинський, Т. Тулва, Г. Чумаченко, Н. Хохрякова та ін. У доробку згаданих авторів відображався зміст їхньої діяльності щодо підготовки дітей до навчання.

Вихователі дошкільних закладів ділилися досвідом роботи, що була спрямована на формування готовності дитини до шкільного навчання, виняткова увага акцентувалася на важливості розвитку і збагачення мовлення дітей, роботі з дитячою літературою, а також на формуванні позитивного ставлення до праці, зокрема і навчальної [3, с. 577].

У другій половині ХХ ст. рівень, обсяг та методику підготовки дітей до школи визначали нормативні документи, а саме: «Керівництво для вихователя дитячого садка», «Програмно-методичні вказівки для вихователя дитячого садка», «Положення про колгоспний дитячий садок», «Програма виховання в дитячому садку», «Типова програма виховання і навчання в дитячому садку» та ін. У документі «Основні напрямки реформи

загальноосвітньої та професійної школи» (1984 р.) було закріплено перехід на навчання з шестирічного віку.

Важливими напрямками підготовки дітей до школи в другій половині ХХ ст. у вітчизняній педагогіці визначалися: мовленнєва готовність; формування елементарних математичних уявлень, зображувальна діяльність, яка закладала фундамент у навчанні дітей письма, музичне виховання, ознайомлення з оточуючим світом, трудове та фізичне виховання тощо [3, с. 5].

У досліджуваний період було створено новий тип закладу дошкільної освіти – ясла-садок, функція якого полягала у вихованні та освіті дітей від народження до семи років.

Н. Гов'ядовська відзначала, що робота дошкільних закладів, особливо у напрямку підготовки дітей до школи, ретранслювала ідеї побудови соціалістичного суспільства. Серед пріоритетних завдань дошкільної освіти визначалося спрощене моделювання суспільного життя, зокрема і політехнізація [1, с. 918].

Отже, в основі впровадження досвіду та надбань теорії і практики вітчизняної педагогіки у сучасний освітній процес підготовки дітей до шкільного навчання лежить суб'єкт-суб'єктна модель взаємодії дитини та педагога.

Ключове завдання освіти на сучасному етапі полягає гармонійному поєднанні та реалізації всіх складових готовності дитини до систематичного шкільного навчання: фізіологічної, фізичної, соціальної, мотиваційної, дидактичної та інтелектуальної.

Отже, процес підготовки дитини до школи доцільно здійснювати лише за умови реалізації принципів природовідповідності, урахування вікових та індивідуальних особливостей дітей дошкільного віку. В умовах сьогодення актуальною стала побудова освітнього простору із використанням традиційних та інноваційних, а також здоров'язберезувальних технологій.

Майбутній шестирічний школяр відповідно до сучасних вимог повинен бути фізично здоровим, психічно і соціально розвиненим, тобто особистісно зрілим і життєво та соціально компетентним. На сьогоднішній день практично загальновизнано, що готовність до шкільного навчання – багатокомпонентне утворення, яке вимагає комплексних психологічних досліджень. Традиційно виділяються три аспекти шкільної зрілості: інтелектуальний, емоційний і соціальний.

Під інтелектуальною зрілістю розуміється диференційоване сприйняття (перцептивна зрілість), що включає виділення фігури з тла; концентрацію уваги; аналітичне мислення, що виражається в здатності збагнення основних зв'язків між явищами; можливість логічного запам'ятовування; уміння відтворювати зразок, а також розвиток тонких рухів руки і сенсомоторну координацію. Можна сказати: інтелектуальна зрілість, що розуміється таким

чином, в істотній мірі відбиває функціональне дозрівання структур головного мозку.

Емоційна зрілість в основному розуміється як зменшення імпульсивних реакцій і можливість тривалий час виконувати не дуже привабливе завдання. До соціальної зрілості відноситься потреба дитини в спілкуванні з однолітками й уміння підкоряти своє поведіння законам дитячих груп, а також здатність виконувати роль учня в ситуації шкільного навчання.

Мотиваційного розвитку дитини включає пізнавальні й соціальні мотиви навчання, достатній розвиток довільного поведіння й інтелектуальність сфери. Найбільш важливим у психологічній готовності дитини до школи – мотиваційний план.

Були виділені дві групи мотивів навчання:

1. Широкі соціальні мотиви навчання, чи мотиви, розв'язані «з потребами дитини в спілкуванні з іншими людьми, у їхній оцінці й схваленні, з бажаннями учня зайняти визначене місце в системі доступних йому суспільних відносин».

2. Мотиви, пов'язані безпосередньо з навчальною діяльністю, чи «пізнавальні інтереси дітей, потреба в інтелектуальній активності й в оволодінні новими уміннями, навичками і знаннями».

Отже, психологічна готовність до школи – це такий рівень психічного розвитку дитини, який створює умови для успішного опанування навчальної діяльності. Компоненти психологічної готовності:

- мотиваційний;
- інтелектуальний;
- вольовий;
- соціальний;
- особистісний;
- фізичний;
- моральний.

Мотиваційний компонент відображає бажання чи небажання дитини навчатися. Він дуже важливий, бо від нього залежить входження дитини в нову для неї діяльність, яка відрізняється від ігрової своєю обов'язковістю, розумовим напруженням, необхідністю подолання труднощів тощо. Дослідження психологічного змісту і структури внутрішньої позиції школяра свідчать, що внутрішня позиція школяра, яка з'являється на кінець дошкільного віку, є системою потреб, пов'язаних з учінням як із новою, серйозною, справжньою, суспільно значущою діяльністю, що втілює в собі новий, серйозний, суспільно значущий, а отже, дорослий спосіб життя.

Список використаних джерел

1. Зайченко І.В. Історія педагогіки: навч. посібник : У 2 кн. Історія педагогіки. У двох книгах. Книга II. Школа, освіта і педагогічна думка в Україні. Київ : ВД «Слово», 2010. 1032 с.
2. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки : Навчальний посіб. / За заг. ред. Н. Борисової. Київ : Вища школа, 2004. 690 с.
3. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки в Україні : навч. посібник / упоряд. та заг. ред. І.Г. Улюкаєвої ; Міністерство освіти і науки України. Вид. 2-е, доп. Донецьк : Юго-Восток, ЛТД, 2008. 213 с.

М.В. Джас,

здобувачка вищої освіти ступеня магістра,
Рівненський державний гуманітарний університет

РОЗВИТОК ІДЕЙ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Період XVI–XVII століть. став епохою вільного мислення, епохою оновлення наук та періодом зародження педагогіки як науки, мистецтва освіти й виховання.

Педагоги, філософи й літератори цього часу почали розуміти, що підкорення дитини вимогам педагогічної системи не дозволяє їй досягти повної реалізації власних можливостей. Навпаки, успішною є така освіта і таке виховання, коли вони пристосовуються і узгоджуються з фізіологічними й інтелектуальними потребами дитини. Треба навчити дитину мислити, щоб навчити її жити, треба зробити з неї людину, а із людини – повноцінного громадянина своєї країни.

Першими до таких висновків дійшли видатні письменники Франсуа Рабле та Мішель Монтень.

Заслуги Ф. Рабле були визнані не лише в Європі. Самуель Вільямс в своїй «Історії новітнього виховання» засвідчує, що Рабле запропонував план занять, який забезпечував особистості найповніший розвиток, про який можна було тільки мріяти. «Рабле, – писав він, – нічого не пропустив із того, що вважається найважливішим в наших сучасних прийомах навчання» [1, с. 101].

Свої педагогічні ідеї Ф. Рабле доніс через діяльність учителя Пантагрюеля Понократа, виховна робота якого узгоджується з природою молодого людини. Змусивши учня забути, чому його вчив попередній вчитель, Понократ методично і цілеспрямовано займається його розумовим, духовним і фізичним розвитком. В непогожі дні Пантагрюель мав «можливість вивчати ремесла і знайомитися зі всілякими винаходами в цій галузі» в майстернях малярів, ювелірів, ткачів та інших майстрів [2, с. 96] План навчальних занять Пантагрюеля є вичерпно повний, аж занадто: крім

латини, грецької, єврейської, арабської, халдейської мов мають вивчатися історія, цивільне право, астрономія, всі природні явища, словом бездонні знання.

Якщо бажання Рабле вмістити всі знання світу в голову однієї дитини є нереальним, то він цілком правий в одному: у необхідності перетворити школу заучування в школу спостереження і вільного розвитку. Предметні уроки стали основою педагогічних поглядів Рабле.

Подібних поглядів на освіту притримувався й Мішель Монтень у своїй роботі «Досліди». В трьох книгах «Дослідів» він розмірковує про все на світі, в тому числі й про виховання дітей. Якомога менше правил і книг, найкраща книга – життя. Замість бездумного вивчення багатьох наук, М. Монтень пропагує посилене навчання. Він виступає за творчу активність самої дитини: «Я не хочу, щоб наставник один все вирішував і тільки один говорив; я хочу, щоб він слухав також свого вихованця» [3, с. 194].

Високо цінуючи наочність, М. Монтень зазначав: «... все, що постає перед нашими очима, варте повчальної книги» [там само, с. 198]. Він відстоював ідею гармонійного виховання і розвитку духовних, розумових і фізичних сил дитини: «адже виховують не одну душу, не одне тіло, але всю людину» [там само, с. 214]. Автор «Дослідів» вважав, що найкращим джерелом знань і виховних впливів є не книги, а дослід, спостереження над предметами і явищами, спілкування з людьми. В своїх основних ідеях М. Монтень є предтечею нової педагогіки.

Великий вплив на освіту і методи навчання, починаючи з XVI століття справили ідеї Френсіса Бекона, основоположника філософської течії реалізму. Філософське кредо Ф. Бекона викладене в його видатному творі «Велике відродження наук». Ця праця містить афористичний виклад його нового наукового індуктивного методу пізнання: «Індукцію ми вважаємо тією формою доведення, яка враховує дані відчуттів і пізнає природу, і йде до практики» [4, с. 71]. За його словами, всі лише читають про те, що пишеться про мінерали, про рослини, тварин та оточуючі нас явища, але не досліджують ні тих, ні інших. Він вимагав, щоб першим був дослід, експеримент: «найвірніше розуміння природи досягається шляхом спостережень у відповідних, доцільно поставлених експериментах» [4, с. 22]. Арістотель раніше використовував індукцію, але вона опиралася на судження, а не на дослідження. Ф. Бекон пропонував, щоб усі неправильні або неточні поняття було замінено ясним, істинним і мудрим розумінням природи, щоб ми поступово, крок за кроком, від зовнішніх якостей і властивостей піднімались до пізнання і встановлення всезагальних законів світового порядку: «І цього, звичайно, можна досягти лише в тому знанні, яке здобує за допомогою індукції» [4, с. 328].

Процес пізнання має йти від відомого до невідомого, від легкого до важкого, від конкретного до загального за умови уникнення скороспілих

узагальнень. Чи не є такий шлях основою пізнавальної діяльності школярів, розвиток яких в спрощеному вигляді повторює діалектику наукового пізнання?

Саме тому в сфері освіти вчений хоче бачити насамперед предметні уроки, на яких учні набували б позитивних знань, які розвиваючи мислення, ставали б основою всіх видів діяльності: «Абсолютно очевидно також, що дуже велика роль у навчанні належить вправам» [4, с. 382].

Головна заслуга Ф. Бекона полягає в тому, що він запропонував для науки взагалі, і для педагогіки, як її частини, досі небачені шляхи. Розпочатий ним переворот сприяв повному оновленню педагогіки, перетворенню її в окрему науку.

Новаторство Ф. Бекона в галузі природничих наук було підтримане Рене Декартом в сфері точних наук. Але крім цього, він, як і Ф. Бекон, радикально вплинув на теорію навчання. В роботі «Думки про метод» Р. Декарт пропонує нові підходи до організації вивчення точних наук, які формулює в декількох принципах:

- не приймати нічого на віру;
- ділити кожную проблему на стільки частин, скільки потрібно буде, щоб її вирішити;
- управляти ходом своїх думок, починаючи з простіших речей і підніматися мало-помалу, як по щаблях, до пізнання найбільш складних;
- робити настільки повні переліки і такі обширні огляди, щоб бути впевненим, що нічого не пропущено [5, с. 22–23].

Тим самим Р. Декарт формулює такі принципи, як доступність знань і послідовність їх засвоєння.

Крім того, він визнавав однакову здатність усіх дітей до пізнання: «Розсудливість є річчю, що найсправедливіше поширена в світ» [5, с. 9].

Діалектичний метод пізнання, запропонований Р. Декартом, став основним для шкільної науки.

В Німеччині першим педагогом, який спробував організувати навчання згідно з новими ідеями, Вольфган Ратке. Він розпочав свою новаторську діяльність в 1612 р. в м. Кеттені, в школі, де було організовано навчання як хлопчиків, так і дівчаток. Методи навчання учнів В. Ратке сконцентрував у декількох правилах:

1. Все має вивчатися згідно з природним порядком.
2. За один раз потрібно вивчати лише одну річ.
3. Навчання вимагає частого повторення.
4. Всі предмети мають вивчатися спочатку на рідній мові.
5. Примус відвертає молодь від занять.
6. Завчати напам'ять можна лише те, що є цілком зрозумілим.
7. Потрібно одразу вивчати річ саму по собі, а потім вже її деталі та видозміни.

9. Всюди потрібно використовувати індукцію і досліди [6].

Нарешті, В. Ратке стверджує, що учням потрібні досить часті відпочинки, щонайменше кожної години. Його висновки про загальні основи організації навчання відрізняються системністю і актуальністю, вони спричинили помітний вплив на педагогічну науку.

Як зазначає відомий історик педагогіки О. Джуринський, «В. Ратке створив нову науку – методологію освіти. Він встановив критерії, за якими потрібно будувати нові педагогічні дослідження і визначати зміст освіти. Він розширив предмет дидактики як науки про розвиток особистості» [7].

Накопичений філософами і педагогами значний запас ідей щодо нових принципів організації шкільної освіти знайшов плідну реалізацію в педагогічних працях і діяльності видатного педагога Яна Амоса Коменського.

Я. Коменський в своїх працях висловлював такі педагогічні ідеї, які спричинили величезний вплив на теорію і практику виховання шкільної молоді в багатьох країнах і консолідували розрізнені педагогічні ідеї в цілком самостійну галузь знань.

Видана у 1638 році в Амстердамі, «Велика дидактика» відіграла в педагогіці таку ж роль, як роботи Ф. Бекона і Р. Декарта в природничих і точних науках. Я. Коменський відкриває тут нові шляхи в сфері дидактики. Серед численних настанов, які майже в такому ж формулюванні можна знайти Монтезьє і В. Ратке, є й цілком оригінальні:

- критерієм знань є вміння застосувати їх в практичній діяльності
- цілісність знань: хоч ми для зручності вивчення і змушені подумки ділити об'єкт пізнання на частини, але пізнання повинно прагнути до розуміння цілого;
- використання інструментів краще демонструвати в роботі, ніж на словах, тобто краще навчати прикладами, ніж правилами;
- учні повинні знайомитись зі всіма загальними ремісничими прийомами;
- досконале навчання передбачає поєднання аналізу і синтезу [8, с. 204–275].

Я. Коменський не був яскравим прибічником вивчення основ ремесла в школі. Але його педагогічні ідеї сприяли справі трудового виховання молоді. З теорією трудової школи його споріднює принцип єднання теорії і практики, його погляди на розвиток руки як неодмінної умови розумового розвитку особистості, його бажання познайомити дітей із світом виробництва, нехай навіть і в картинках.

Список використаних джерел

1. Франсуа. История образования и воспитания / Франсуа Ге. – М.: Книгоиздательство К.И. Тихомирова, 1912. – 661 с..
2. Рабле Ф. Гаргантюа и Пантагрюэль. – М., Изд-во «Художественная литература». – 1966. – 803 с..
3. Монтень М. Опыты. Книга первая. – М.-Л., 1954. – Изд-во АН СССР. – 557 с. Монтень М. Опыты. Книга первая. – М.-Л., 1954. – Изд-во АН СССР. – 557 с..
4. Бэкон Ф. Сочинения в двух томах. Том 1 / Бэкон Ф. – М.: Мысль, 1977. – 567 с.
5. Декарт Р. Рассуждения о методе с приложениями Диоптрика, Метеоры, Геометрия / Р. Декарт. – М.: АН СССР, 1953. – 656 с.
6. Коджаспирова Г.М. История образования и педагогической мысли: таблицы, схемы, опорные конспекты / Г.М. Коджаспирова. – М.: ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. – С. 66.
7. Джуринский А.Н. История зарубежной педагогики: Учебное пособие для вузов / А.Н. Джуринский. – М.: ФОРУМ-ИНФРА-М, 1998. 272 с.
8. Коменский Я.А. Великая дидактика / Я.А. Коменский. – М.: Изд-во Наркомпроса, 1939. – 321 с.

Н.В. Пильгун,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
Національного авіаційного університету, м. Київ

А.М. Овчаренко,

студентка Національного авіаційного університету, м. Київ

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ

З правовою державною нерозривно пов'язаний такий феномен ,як правова культура ,котру слід розглядати як одну найважливішу з передумов і необхідну мову формування демократичної правової держави. Від рівня правового виховання та правової культури як суспільства так і особи, безпосередньо залежить від усвідомлення сутності правових явищ і процесів, розуміння закономірностей і тенденції їх розвитку [1, с. 549].

Аспектом розвитку особистості є її правова культура, що забезпечується правовим вихованням. Правове виховання спрямований та систематизований вплив держави та її органів на свідомість людей, з метою формування правосвідомості громадян, правової культури особистості та її зразкової поведінки. Щодо основної мети правового виховання особистості, то потрібно сформулювати в кожній людині певні особистісні риси і якості, вдосконалюючи спосіб її мислення, а також розвинути почуття відповідальності, конкретизувати поведінку та вчинки, направити особу на шлях саморозвитку.

Під правовою культурою розуміють якісний стан правого життя суспільства, який характеризується досягнутим рівнем розвитку правового

виховання особи та її рівнем правосвідомості. Залежно від носіїв можна виокремити правову культуру особи, соціальних груп і окремих верств населення та суспільства в цілому.

Правова культура суспільства показує рівень розвитку правосвідомості в суспільстві, системи права і законодавства юридичної практики і правової науки. тобто вона охоплює сукупність осіб правових цінностей створених людьми в правовій сфері. Правове виховання особи будується на засадах системи норм права, припускає впровадження в правосвідомість таких складових елементів, що упорядковують суспільні відносини, а це: дозволи зобов'язання, заборони.

Правове виховання та правове регулювання взаємозалежні, але їх не слід ототожнювати. Об'єктом правового регулювання є головним чином відносини, як вольові акти поведінки особи, а об'єктом правового виховання, виховною функцією права є свідомість особи: думки, почуття, уявлення. Це не означає, що правосвідомість особи не зазнає впливу правового регулювання і його механізму, але цей вплив є другорядним відносно поведінки особи та її вчинків.

Щодо особистих якостей суб'єкта, в контексті правового виховання та формування його особистих якостей необхідно формувати такі ціннісні характеристики як: збагатити шкалу правових цінностей; активізувати соціальну позицію особи; сформувати особисті моральні якості, включаючи ініціативність, активність, самостійність; виявити здатність здійснювати свій вибір, вільно приймати рішення; навчитися вирішувати конфліктні ситуації виключно правовими способами; враховувати бажання, правові позиції, потреби інших осіб; забезпечувати відповідальне ставлення до оточуючого середовища, а разом з тим забезпечити інтерес до самовдосконалення [2, с. 3].

До функцій правого виховання можна віднести інформаційну, орієнтаційну, стимулюючу та профілактичну. Щодо форм правового виховання то ними є:

1) правова освіта, як цілеспрямований процес правого навчання в системі освіти юридичного і неюридичного профілю, що полягає у передаванні, нагромадженні та засвоєнні знань умінь і навичок правового характеру;

2) правова пропаганда – поширення правових знань серед населення, шляхом тлумачення норм права, через засоби масової інформації;

3) юридична практика – здійснення правових впливів суду прокуратури, органів внутрішніх справ, юстиції, адвокатури на громадян;

4) самовиховання-самоаналіз своїх дій відповідно до правових вимог, орієнтація в правовій реальності (самопізнання, самооцінка, самопорівняння тощо)[3, с. 120].

Отже, основними вимогами до правовиховної функції відноситься: набуття особою основ правових знань; необхідність формування у свідомості людини певних переконань, настанов, мотивів активної правомірної поведінки; формування в людей соціально-комунікативних якостей особистості, тобто правова культура суспільства є різновидом і невід'ємною частиною загальної культури, що становить систему духовних і матеріальних цінностей у правовій сфері. Кожне суспільство так само як і особа, виробляє свою модель, стан розвитку якої визначає якість правової системи суспільства та правого виховання особи. Щодо правого виховання особи то воно здійснюється за допомогою спеціальних форм, засобів та методів правого впливу на особу та підвищення рівня її правосвідомості і правової культури.

Як висновок можна сказати, що правове виховання є носієм правовиховних форм, методів і способів з єдиною метою: сформувати в правосвідомості стійкі і глибокі правові потреби, знання, переконання, цінності, та вироблення звички і наявності поваги до права.

Список використаних джерел

1. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М.В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О.В. Петришина. – Харків: Право, 2011. – 584 с.
2. Сліпенчук В.О. Виховання правової людини як шлях до побудови правового суспільства в сучасній Україні / Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія, №3 (13), 2012, С. 271–276.
3. Скакун О.Ф. Теорія права і держави : Підручник. – 2-ге видання / О.Ф. Скакун. – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011. – 520 с.

Т.І. Хакімова,
здобувачка вищої освіти ступеня магістра,
Рівненський державний гуманітарний університет

ВІТЧИЗНЯНА ПОЧАТКОВА ШКОЛА КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

В умовах активного процесу державотворення нашої країни особливо актуальним є питання вдосконалення змісту освіти. Під час організації навчально-виховного процесу має знайти свій розвиток та реалізацію різносторонній зміст шкільної освіти, а це передбачає формування основ життєвої компетентності дитини, розвиток позитивного емоційно-ціннісного ставлення до життя, потреби в реалізації власних творчих здібностей.

Реалізація зазначених завдань ініціює необхідність перегляду й ґрунтовного осмислення, дослідження розвитку змісту освіти початкової школи з урахуванням антропологічної складової.

Діяльність початкової школи визначали Положення 1864 і 1874 років. Положення 1864 року визнавало такі типи шкіл: приватні, громадські та державні початкові навчальні заклади: парафіяльні, недільні, школи грамоти, початкові народні, селянські училища та ін.

У Положеннях про початкові народні училища визначалися такі предмети навчального курсу початкових шкіл: 1) Катехізис і Священна історія; 2) читання по книгах цивільного та церковного друку і читання рукописів; 3) чотири перші арифметичні дії; 4) краснопис [1, с. 585].

Значить, зміст початкового навчання надавав учням знань про мораль, релігію.

Найбільша увага приділялася статтям релігійно-морального та патріотичного змісту. Це дає змогу говорити про те, що в учнів формувалася релігійний світогляд. Важливе значення мали статті про сільське господарство, питання ремесла, рукоділля.

За Статутом 1828 року обов'язковим було вивчення «арифметики» учнями початкових шкіл.

Наведемо як приклад програми з навчання арифметики.

1-й рік навчання: лічба чисел до ста, чотири дії у межах двох десятків; пояснення основних арифметичних понять.

2-й рік навчання: чотири дії у межах тисячі, таблиця міри й ваги; ознайомлення з частинами.

3-й рік навчання: чотири дії над числами будь-якої величини, дії над складовими існуючими числами; найпростіші розрахунки з частинами.

Вивчення арифметики було спрямоване на реалізацію антропологічної ідеї зв'язку змісту навчання із реальним життям, забезпечення потреби формування практичних навичок.

Відкривалися недільні школи. Недільна школа діяла за такими короткими правилами: «1) школу можуть відвідувати безкоштовно всі бідні ремісники та торгові люди; 2) час для навчання призначається кожної неділі, влітку від 4 до 7 годин, а взимку від 2 до 4 годин після обіду; 3) предмети навчання такі: а) російське читання та письмо; б) найважливіші молитви, символ віри та заповіді; в) Святиша історія Старого та Нового Заповітів; г) арифметика (перші чотири правила простих чисел), що викладалася більш практично» [2, с. 41].

Створювалися школи, що надавала початкову освіту – школи грамоти. Це школи елементарної освіти з одно- та дворічним курсом навчання, які до 1891 року створювалися приватними особами або різними відомствами). Школи грамоти відкривалися й існували як «звичайне початкове однокласне народне училище, яке, проте, нещодавно виникло, не вкоренилося і не здобуло засобів міцного існування... без зручного приміщення, без нормальної класної обстановки, з малою кількістю учнів, і з учителем або вчителькою» з маленькою зарплатою та часто низькою кваліфікацією [3, с. 8].

У 1869 році відкриваються сільські училища, які потім стають міністерськими. Вони створювалися з метою надання учням початкової освіти в поглибленому вигляді. Предметами навчального курсу були: закон Божий, читання і письмо, церковні співи, у деяких – географія, історія, краснопис. Повний курс навчання у двокласних зразкових училищах тривав 5 років, в однокласних – 3 роки.

Навчально-виховний процес у початкових навчальних закладах здійснювався на релігійній основі.

Значний внесок у діяльність земств щодо розвитку початкової освіти, організації роботи земських шкіл та вдосконалення їх навчально-виховного процесу зробив барон М. Корф (1834–1883), який завдання школи вбачав в ознайомленні дітей з реальними (корисними) відомостями, необхідними для селянського життя.

Термін повного курсу навчання у міських училищах складав 6 років, обдаровані учні мали можливість навчатися за скороченим часом.

У 1874 році було затверджено «Положення про початкові народні училища»

Воно не мало істотної різниці за змістом від «Положення» 1864 року, але в ньому було зроблено приписи, які безпосередньо стосувалися організації навчально-виховного процесу в школі. Усі навчальні плани та програми Міністерства народної освіти існували відповідно до мети початкової освіти:

вони затверджували в народі релігійні та моральні поняття, а також розповсюджували початкові корисні знання

13 червня 1884 р. Міністерством народної освіти були видані «Правила про парафіяльні школи», за якими ці школи почали називатися церковнопарафіяльними [4, с. 650].

Метою цих шкіл за «Положенням про церковнопарафіяльні школи відомства християнського сповідання» (1 квітня 1902 р.) було пропагування серед народу навчання у дусі християнської віри й церкви.

Школи духовного відомства пізніше ніж усі типи шкіл отримали програми, їх робота регламентувалася цими правилами 1884 р., що спрямовували початкову освіту на релігійне виховання учнів.

У 1894 році було затверджено та видано «Приблизні програми предметів для початкових народних училищ Міністерства народної освіти», після нього навчальний курс початкових шкіл різних типів став більш визначеним.

У 1897 році Міністерством народної освіти були затверджені програми для однокласних народних училищ, які мали назву «Зразкові програми предметів, що викладаються у початкових народних училищах». Ці програми мали таку назву, оскільки не давали виходити вчителям за межі цих зразкових програм.

У зв'язку з відсутністю достатньої кількості державних початкових шкіл, почали відкриватися школи домашнього навчання. Вони відкривалися без дозволу влади. Люди, які не мали професійної освіти, викладали тільки письмо, читання, лічбу. Організовувалися такі школи переважно на околицях Російської імперії в селянських хатах. Усе шкільне обладнання - розрізна абетка, грифельна дошка та конторські рахівниці

Із інтенсивним будівництвом залізничних доріг було пов'язано виникнення початкових училищ для дітей залізничників.

У той час будувалася велика кількість залізних доріг, тому почали виникати початкові школи для дітей залізничників.

Програма більшості таких шкіл не відрізнялася від програм початкових міністерських шкіл, але була іншою порівняно із програмами земських початкових шкіл, оскільки використовувалися екскурсії на природу, до музеїв, на виставки; на уроках застосовувалися ілюстрації, демонстрації та інші методи навчання.

Більшою мірою такі школи не відрізнялися змістом навчання та програмою, але в порівнянні із земськими школами навчання у них було з використанням ілюстрацій та демонстрацій, використовувалися екскурсії на природу, до музеїв та на виставки.

Отже, у змісті освіти вітчизняної початкової школи кінця XIX – початку XX століття мала місце велика кількість предметів не тільки морально-релігійного місту, але й російська мова, арифметика, історія, географія. Також можна відзначити й мінуси в початковій освіті даного періоду, а саме

– навчання носило абстрактний характер, навчальний матеріал був обмежений, а це позбавляло розвитку антропологічних ідей: самоцінності людської особистості; природовідповідності розвитку дитини; єдності навчання, виховання і розвитку учня; саморозвитку особистості.

Список використаних джерел

1. Пругавин А.С. Законы и справочные сведения по начальному народному образованию. – Санкт-Петербург : Типография О.Н. Попова, 1898. – 785 с.
2. Абрамов Я.В. Частная женская воскресная школа в Харькове и воскресные школы вообще. – Харьков : т-во скоропеч. А.А. Левенсон, 1896. – 105 с.
3. Лавров В.А. Речь о просветительном значении церковных школ. – Чернигов : тип. Губ. правл., 1909. – 16 с.
4. Рождественский С. Исторический обзор деятельности Министерства народного просвещения 1802–1902. – Санкт-Петербург : М-во нар. прос., 1902. – 889 с.

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

С.В. Стеблюк,

кандидат педагогічних наук, асистент кафедри фізичної реабілітації
факультету здоров'я та фізичного виховання
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

СПЕЦИФІКА НАВЧАННЯ СЛАБОЗОРИХ ДІТЕЙ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА

Навчання та виховання дітей з вадами зору спрямоване на корекцію і компенсацію порушених функцій, соціалізацію у суспільстві, формування готовності свідомо оволодівати знаннями. Основним завданням педагога в інклюзивному класі є розвиток потенційних можливостей осіб з особливими потребами, навичок пізнання навколишнього середовища з користуванням збережених аналізаторів. У Законі України «Про освіту» поняття «особа з особливими освітніми потребами» формулюється як «особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту» (Розділі 1. Загальні положення) [3]. Виходячи із цього, для такої дитини створюється індивідуальна програма розвитку, «документ, що забезпечує індивідуалізацію навчання особи з особливими освітніми потребами, закріплює перелік необхідних психолого-педагогічних, корекційних потреб/послуг для розвитку дитини та розробляється групою фахівців з обов'язковим залученням батьків дитини з метою визначення конкретних навчальних стратегій і підходів до навчання» (Розділ 1, стаття 10).

Проблема навчання сліпих та слабоворих дітей у центрі вивчення низки науковців. Відтак, Т. Костенко, І. Гудим розроблено практичні поради з питань організації освітнього простору для дітей із порушеннями зорових функцій, окреслено особливості їхнього мовленнєво-комунікативного, когнітивного, емоційно-вольового та особистісного розвитку. Напрями, за якими необхідно працювати педагогічному колективу, фахівцям для полегшення інтеграції дітей з порушеннями зору у масову школу, визначено

Я. Мудрим. Автором подано рекомендації щодо залучення сліпого або слабозорого учня до роботи у класі, врахування його особливостей при виконанні різних видів робіт на уроках.

Відповідно до міжнародної класифікації функціонування дітей і підлітків (МКФДП), ратифікованої в Україні, порушення зору визначається через порушення зорових функцій, до яких належать: функції гостроти зору, функції полів зору, якість зору; функції відчуття світла і кольору, гострота зору на відстані, монокулярний і бінокулярний зір, якість візуального зображення; такі порушення, як короткозорість, далекозорість, астигматизм, геміанопсія, дальтонізм, тунельний зір, центральна і периферична скотома, диплопія, нічна сліпота і порушення адаптації до світла [2, с. 8–9]. Важливим у контексті освітнього процесу є визначення шляхів адаптації та можливостей використання зорового сприйняття дитини.

Робота із слабозорими дітьми вимагає комплексної роботи вчителя, асистента вчителя, логопеда, тифлопедагога, родини. За формою занять в умовах інклюзивного середовища необхідно перевагу надавати груповій командній роботі, індивідуальним заняттям. Навчально-корекційна мета повинна стати складовою загальної мети уроку, завдання для учнів мають бути диференційовані за змістом. Кожен із уроків повинен бути спрямований на створення комфорту навчання в школі, класі. Ефективним, з нашого погляду, у корекційній роботі є застосування ігрових технологій, навчальних завдань та вправ з розвитку предметно-просторової, мисленнєвої та мовленнєвої діяльності. Слід акцентувати увагу на стан фонематичного слуху дітей, формування правильної звуковимови, розвиток зв'язного мовлення. Важливим є організація індивідуальних занять з дітьми, які потребують додаткових вправ для засвоєння або корекції умінь, навичок, зорових функцій, мовних дефектів та інших відхилень у загальному розвитку.

За дослідженнями А. Колупаєвої, важливо, щоб учні з порушеннями зору: добре почувалися в своєму оточенні й мали змогу формувати соціальні стосунки в рамках освітнього закладу та ширшої громади; не боялися ризикувати і таким чином розвиватися; розуміли власні сильні сторони, таланти, стиль навчання та інтереси; мали змогу навчатися через набуття досвіду; залучалися до дискусій; мали можливості для формулювання своїх цілей, мрій і сподівань; почувалися в освітньому закладі спокійно й комфортно; були забезпечені гарним освітленням; працювали з персоналом, члени якого розуміють вплив втрати зору на навчання дитини; мали доступ до необхідних навчальних технологій; отримували належні матеріали й пристосоване обладнання для максимально результативного навчання; щодня мали можливість досягати успіху; розвивали позитивну самооцінку; мали такі самі права й обов'язки, як і інші діти; ефективно спілкувалися; поступово ставали самостійними, вчасно починали планувати свою кар'єру [1, с. 170].

Важливо до учнівської й батьківської спільноти донести думку, що слабозора дитина має всі можливості для високого рівня психічного розвитку і повноцінного пізнання навколишнього світу, успішного навчання.

Таким чином, нами окреслено окремі аспекти специфіки навчання слабозорих дітей в умовах інклюзивного навчання.

Список використаних джерел

1. Колупаєва А.А. (2019). Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. Харків : Вид-во «Ранок». 304 с.
2. Костенко Т.М. (2019). Навчання дітей із порушеннями зору : навчально-методичний посібник / Т.М. Костенко, І.М. Гудим. Харків : Вид-во «Ранок». 184 с.
3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 38–39. Ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

H.R. Voronina,

PhD of Pedagogical Sciences,
Senior Teacher of the National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

INTERACTIVE TEACHING OF FOREIGN LANGUAGE AT UNIVERSITY

The modern teachers of foreign languages at university face a huge number of professional challenges that constantly push them to look for the most effective methods and technologies of organizing the educational process in order to increase motivation and improve the process of mastering a foreign language.

Analysis of scientific and pedagogical literature shows the interest of educators in the advanced teaching tools. Scientists highlight the theoretical and practical aspects of using interactive methods that undoubtedly increase motivation and promote active learning. They emphasize the importance of studying the features of the latest educational technologies in order to balance the enrichment of the pedagogical arsenal with the latest didactic achievements.

Interactive teaching methods not only expand the cognitive capabilities of students but also help build new relationships with the teacher, who becomes a reliable partner in the process of mastering a foreign language. An important feature of this pedagogical model is the emotional component, as educational activities are aimed at creating a situation of success for the students' self-realization. The element of novelty requires the accumulation of cognitive and creative potential to solve problems to optimally develop foreign language competencies. The process of mastering foreign languages takes place in constant communication and requires active interaction from all its participants, and the teacher must remember to transfer the main role in this process to students, providing qualified support and assistance [3].

Modern research emphasizes that interactive methods allow a foreign language teacher to integrate innovative information technologies into the learning process to ensure the direct interaction of students within the educational environment. Interactive communication significantly improves the acquisition of language material and at the same time it has a positive effect on the development of students' creative abilities. Among the main types of interactive teaching

methods used by foreign language teachers there are brainstorming, business and role-playing games, discussions, round tables and webquests.

WebQuest as educational technology is based on the creating approach to learning. While working on the web-based quest, foreign language teachers create the conditions for students' independent mental activity and supports their initiative. They are consultants, organizers, and coordinators of problem-oriented, research, educational and cognitive activities of students. In turn, students become equal "contributors to the learning process", sharing with their teachers the responsibility for a learning process and its results [2].

WebQuest is a new format of learning activity focused on the development of cognitive, research work, where most of information is obtained through the Internet resources. Thanks to a constructive approach to learning, students not only collect and organize the information received from the Internet, but also direct their activities to their tasks.

Typically, a webquest can be divided into four main elements (steps):

- Step 1 – Introduction

The Introduction stage is usually used to familiarize students with the overall theme of a webquest. It includes the introductory information and often introduces key vocabulary and concepts that students will need to understand how to accomplish these tasks.

- Step 2 – Task

At this stage, it is clearly explained what students should do when working with a webquest. The tasks offered by the teacher should be well-motivated, really interesting for them and built on real-life situations. As a rule, students who like role-playing are the most active at this stage.

- Step 3 – Process

This is a step-by-step description of the progress, the distribution of roles and responsibilities of each participant in the webquest, links to online resources, the end product. At this point, the teacher explains how students will accomplish the task.

In a language-based webquest, a teacher can introduce English vocabulary and grammar at this point. The Process step will have one or more learning outcomes that students need to submit at the end. These "products" often form the basis of the next stage.

- Step 4 – Evaluation

At this stage, students can engage in self-assessment, comparing and contrasting what they have done with other students, and analyzing what they have learned or achieved through their efforts. It is also assessed by a teacher, summarizes and encourages reflection and further study of the problem.

Bernie Dodge has identified two types of WebQuests:

1. Short-term WebQuests

At the end of this type of quest, the students are confronted with a great amount of new information to understand. A short-term webquest aims to gain basic knowledge of a particular topic. It can cover a period of about a few lessons, during which students browse through selected sites to find the information they need and use it in the classroom to achieve their learning goals.

2. Long-term WebQuests

After completing this type of web-based quest, the student thoroughly analyzes the information received, demonstrates understanding of the material, independently creating and complicating tasks to work on the topic. This is the main difference between short-term and long-term webquests – in the second case, students have to change the information they received to turn it into a new product: a report, presentation, interview or research. Long-term webquests can take weeks or even a semester. In general, the structure of any webquests should be designed to fit the needs and learning goals teacher and students have in the lesson [1].

Thus, the use of interactive methods in the process of learning foreign languages helps to solve effectively practical problems and promotes the increase of positive motivation for professional communication. Implementation of WebQuest into teaching of foreign languages at university gives the opportunity to diversify the educational process, make it more interesting and interactive increasing its effectiveness.

References

1. Dodge, B. (2001) Focus: Five Rules for Writing a Great Webquest. *Learning Leading with Technology*, 28(8), 6-9.
2. Luzon, M. (2007) Enhancing Webquest for Effective ESP Learning. *Computer Resources for Language Learning*, 1, 1-13.
3. Mezentseva, M. (2017). Quest as a modern technique among interactive ways of teaching foreign languages. *Teaching Methodology in Higher Education*, 6(21), 75-83.

М.В. Іваненко,
здобувач вищої освіти ступеня магістра
Національного університету біоресурсів та природокористування України
науковий керівник: **О.В. Кучай,**
доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки
Національного університету біоресурсів та природокористування України

РОЛЬ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Використання мультимедійних технологій не є новиною для педагогів будь-якого закладу освіти – переважна кількість навчальних програм адаптована з включенням якомога ширшого спектру використання мультимедіа. Але сьогоденні виклики змушують педагогів шукати новий підхід до використання педагогічного інструментарію та раз за разом підвищувати свої компетенційні можливості. Нагальною є необхідність найкраще адаптуватись до викладання у межах дистанційного навчання, що посилює використання інформаційно-комунікативних технологій. І саме потужна науково-педагогічна база в сукупності з сучасними розробками в галузі інформаційних засобів буде сприяти розвитку дистанційного навчання.

Для української освіти як для інформаційного суспільства особливо важливими та серйозними питаннями є забезпечення високого рівня освітньої інформації, що включає оволодіння навичками вчителями щодо впровадження електронних навчальних ресурсів, Інтернет-спілкування та управління діяльності учнів, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології [4, с. 7].

Метою цієї наукової роботи стала необхідність підкреслити значення використання мультимедіа у шкільній освіті, а саме особливостей її використання на сучасному етапі викладачами у початковій школі.

На наш погляд, використання орієнтованих на Інтернет мультимедійних технологій, таких як мультимедійні презентації, анімація, навчальні відеоігри тощо допоможе вчителям розвивати наочне мислення учнів, що сприятиме кращому засвоєнню матеріалу, і не лише з навчальною метою, а також для виховних цілей. Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що процес навчання відбувається лише завдяки безперервній, активній взаємодії всіх учасників. Це спільне навчання, взаємне навчання (колективне, групове навчання, співпраця), коли і студент, і вчитель рівноправні, розуміють, що роблять, думають про те, що знають та вміють, і як можна набути нових знань та навичок. Вчитель інтерактивного навчання виступає організатором навчального процесу, радником та посередником. Найголовніше в процесі навчання – це взаємодія та співпраця між учнями.

Інтерактивна модель навчання передбачає застосування технологічного підходу і розуміється як використання набору інтерактивних технологій, спільною рисою яких є принципи взаємодії: багатостороннє спілкування, взаємодія та взаємонавчання учнів, спільна навчальна діяльність із відповідними змінами ролей та функції учнів і викладачів [4, с. 7].

У сучасному інформаційному суспільстві школа покликана виконати низку завдань у межах мультимедійного навчання в I–III класах:

- гарантування дітям вільного доступу до різних джерел інформації;
- підготовка їх до самостійного пошуку потрібної інформації й матеріалів, зокрема з енциклопедій (також мультимедійних), словників, інших інтернет-видань;
- розвиток знань, комунікація безпосередньо через мультимедіа;
- уміння користуватися різними інформаційними ресурсами;
- підготовка до критичного аналізу мультимедійних програм [2, с. 15–16].

Важливим завданням початкової школи є підготовка учнів до життя в інформаційному суспільстві. У Державному стандарті початкової загальної освіти (2012 р.) [1], визначено, що важливим завданням початкової освіти є формування інформаційно-комунікаційних компетентностей учнів. Очевидно, що вимоги життя в інформаційному суспільстві та свідоме використання різних засобів масової інформації спонукають вчителів більше брати участь у мультимедійній освіті молодших школярів, яких називають «дітьми медіа» [5].

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у початковій освіті є необхідним сьогодні, оскільки більшість дітей знайомляться з комп'ютерами набагато раніше, ніж може запропонувати школа. Використання ІКТ при вивченні більшості предметів є одним з головних завдань початкової школи.

Практика вчителів початкових класів свідчить, що використання електронних освітніх ресурсів (ЕОР) створює у дітей гарний настрій, підвищує мотивацію до навчання, сприяє реалізації міжпредметних зв'язків. Переважно, електронні освітні ресурси застосовують у процесі навчання предметів: математики; читання; української мови; природознавства; образотворчого мистецтва; малювання; основ здоров'я. Найчастіше ЕОР застосовують на уроках математики, менш за все під час уроків основ здоров'я [3].

Ключовою особливістю дистанційного навчання є його орієнтація на освіту учнів, яка полягає в організації індивідуальної та колективної навчальної діяльності у формі занять для самостійного навчання, систематичній діагностиці особистісних особливостей учня та підтримка його індивідуального розвитку з використанням можливостей інформаційно-педагогічного середовища. Важливим фактором досягнення якісних результатів є рівень організації навчального процесу викладачем мережі.

Основними перевагами дистанційної освіти є її екстериторіальність, синхронність та асинхронність способів взаємодії учасників навчального процесу: викладач – учень, учень – учень, учень – дослідницька група; можливість участі експертів у конкретних галузях в освіті; одночасно з вивченням інших тем практичне засвоєння засобів ІКТ – створення додаткових умов для впровадження ІКТ в освітні системи тощо.

Отже, застосування мультимедійних засобів в початковій школі підіймає навчання і виховання на якісно новий рівень шляхом різноманітних способів подання матеріалу – графіки, анімації, відео- та звукового супроводу текстів. Це сприяє необхідності подальших досліджень щодо використання ІКТ у початковій школі для проведення не тільки навчання, а і виховання.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової загальної освіти затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. № 462 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/462-2011-%D0%BF>
2. Кучай О.В. Концептуальні засади підготовки майбутніх учителів засобами мультимедійних технологій : навчальний посібник. – Черкаси : Видавець Чабаненко Ю.А., 2014. – 61 с.
3. Мельник О. М. Використання електронних освітніх ресурсів у початковій школі. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія №2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. 2015. 16 (23). С. 132–140.
4. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібн. / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. За ред. О.І. Пометун. Київ, 2004. 192 с.
5. Zbróg Z. Wczesnoszkolna edukacja medialna a informacyjne społeczeństwo przyszłości // Kierunki rozwoju edukacji w zmieniającej się przestrzeni społecznej [Pod red. Agaty Cudowskiej]. – Białystok: Trans Humana, 2011. – S. 496-505.

С.С. Кабанюк,

викладач Черкаського державного бізнес-коледжу, м. Черкаси

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ІТ-СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У сучасному світі найбільш динамічною та перспективною вважається сфера інформаційних технологій, тому інтерес до отримання саме ІТ-освіти цілком зрозумілий. Позитивною та перспективною тенденцією є те, що ІТ-бізнес у багатьох містах реалізує проекти з підтримки вищих навчальних закладів, зокрема й коледжів, оскільки високим є усвідомлення підготовки професійних кадрів уже на етапі одержання освіти, а не після завершення навчання [1].

Нинішній ринок вимагає поєднання в людині фахівця не тільки своєї галузі, а й мовної особистості. На цьому неодноразово робили акцент

студенти спеціальності «Інженерія програмного забезпечення», які проходили навчально-виробничу практику на підприємствах і, як правило, на старших курсах влаштовувалися на роботу за фахом.

Аналіз джерел теж засвідчує, що протягом останніх років до проблеми вдосконалення мовлення майбутніх фахівців-нефілологів зверталися як лінгводидакти в цілому (З. Бакум, О. Біляєв, В. Борисенко, Є. Голобородько, Н. Голуб, О. Горошкіна, Н. Дика, О. Караман, С. Караман, Л. Паламар, М. Пентилюк, О. Семеног, Т. Симоненко, В. Шляхова та ін.), так окремі науковці в межах дисертаційних досліджень, присвячених конкретному профілю: Н. Безгодова, Г. Берегова, О. Бугайчук, Л. Головата, Ж. Горіна, І. Дроздова, К. Климова, О. Ковтун, Н. Костриця, Л. Лучкіна, В. Михайлюк, М. Пентилюк, Т. Рукас, Л. Рускуліс, Н. Тільняк, Н. Тоцька, І. Черних, В. Шляхова, Н. Скибун та ін. [2].

Специфіка професії програміста не завжди відповідає схемі „людина – людина”, як, наприклад, професія дизайнера, маркетолога чи фінансиста, але, не зважаючи на це, мовлення має характеризуватися основними ознаками: правильністю, змістовністю, послідовністю або логічністю думок, багатством, доречністю, точністю.

Окрім того, важливими складниками професійно орієнтованого мовлення є фахові знання, висока загальна культура фахівця, сформовані професійні компетентності, у тому числі мовленнєва компетентність, що забезпечує ефективне спілкування фахівця [2].

У зв'язку з потребою формування мовленнєвої компетентності у ВНЗ спочатку було впроваджено дисципліну «Ділова українська мова», згодом — «Українська мова (за професійним спрямуванням) [3]. Однак ці предмети за навчальними планами пропонувалися для вивчення або 2 курсі (студент ще не володіє лексикою спеціальності, не до кінця усвідомлює комунікативних ситуацій через відсутність практики, зміст курсу зводився до вивчення документів), або на останньому курсі, коли більшість студентів працевлаштовані, переходять на вільне відвідування занять, а тематика не завжди враховує специфіки усного спілкування спеціаліста ІТ-сфери.

Звичайно, формування мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців ІТ-галузі – складний процес, що має, на наш погляд, враховувати наступне:

1. достатня кількість годин для вивчення української мови на 1,2 курсах;
2. процес має тривати систематично, послідовно протягом усього періоду навчання (1, 2 курс на базі базової загальної середньої освіти вивчають курс «Українська мова», на 4 курсі введено дисципліну «Риторика», що дає змогу більше звернути увагу на конкретні мовленнєві ситуації та звернути увагу на усне мовлення студентів);
3. правильний та доречний добір і поєднання методів, прийомів і засобів навчання;

4. уміння застосовувати знання мови на практиці, користуватися усіма мовними одиницями у конкретних ситуаціях спілкування.

Отже, мовленнєва компетентність сучасного програміста як важлива якість особистості, що виявляється у здатності та готовності використовувати мовні засоби при побудові мовленнєвого висловлювання, потребує особливої уваги та послідовної роботи над її формуванням та удосконаленням.

Список використаних джерел

1. Розвиток IT-індустрії. Аналітичний звіт жовтень, 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: https://ko.com.ua/files/u125/Ukrainian_IT_Industry_Report_UKR.pdf
2. Скибун Н. Д. Формування професійної мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців туристичного профілю. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/78038793.pdf>
3. Ланова І.В. Формування мовленнєвої компетентності студентів – актуальна проблема вищої школи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://journals.urpn.ua/index.php/2411-5991/article/view/81381>

В.В. Корінчук,

викладач-методист математики

Луцького вищого професійного училища будівництва та архітектури, м. Луцьк

Н.Ю. Корінчук,

викладач-методист математики

Луцького фахового педагогічного коледжу, м. Луцьк

ВИКОРИСТАННЯ ОСВІТНІХ ПЛАТФОРМ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ МАТЕМАТИКИ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ (З ДОСВІДУ РОБОТИ)

Коли виникає вимушена й нагальна потреба дистанційного навчання, на допомогу приходять сучасні технології. Під час дистанційного навчання найскладніше для вчителя – в обмежений час підготувати матеріали для дистанційного навчання, а учень потребує допомоги вчителя у плануванні й має усвідомлювати, що його діяльність контролюється.

Під час дистанційних занять з математики потрібно залучати всі типи сприйняття інформації в учнів. Як і на звичайному уроці викладач говорить, пише на класній дошці, показує. Тільки в он-лайн викладач має широке поле для маневру. Адже комбінувати текстові завдання можна з відео поясненням чи аудіо повідомленнями.

Хотілось би нам поділитись своїми напрацюваннями та враженнями щодо організації освітнього процесу в умовах карантину.

По-перше, карантин – не канікули для учнів та студентів. Цей час має бути максимально ефективно використаний.

По друге, карантин – не додаткова відпустка для викладачів. Проведення навчальних занять у дистанційному режимі – обов'язок кожного викладача, а чи мало видів методичної, організаційної роботи може виконуватись викладачем у межах посадових обов'язків без відвідування закладу освіти.

Потенціал кожного з викладачів найкраще виявляється в екстремальних обставинах, які вочевидь наступили. Але і спроможність викладачів бути користувачами елементарних комп'ютерних програм – це тест на професійну придатність викладача у 21 столітті. Навіть якщо це комусь не подобається!

Завдання викладача – працювати якісно! Давати дозоване навантаження учням та студентам, лекції та тематичні завдання та проводити їх в режимі онлайн. Але не всі учні та студенти до цього готові, про це трохи згодом.

Інструкції із використання освітніх платформ можна знайти на сайті міністерства освіти і науки України та в інтернеті. В листі міністерства освіти та науки України від 26 березня 2020 року № 1/9-177 «Щодо організації освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної освіти на період карантину) наведено перелік електронних сервісів для організації дистанційного навчання, їх можна нарахувати більше десятка. Серед них:

1. Moodle – потужна система, за допомогою якої можна створити повноцінне навчальне середовище онлайн-формату. Працювати з нею можуть викладачі, адміністратори та учні. Корисна і при організації дистанційного навчання.

2. Доступна безкоштовно: Google Клас (Google Classroom) – безкоштовний сервіс, який прискорює обмін інформацією між учасниками освітнього процесу. Ця система об'єднала найпопулярніші можливості Google: пошту, документи, сховище даних, календар.

3. Google Презентації (Google Presentations) – додаток, який дозволяє працювати з файлами на пристроях з операційною системою Android. У такий спосіб можна створювати та редагувати презентації, відкривати до них доступ іншим користувачам, додавати коментарі та відповідати на них, додавати слайди, змінювати їх розташування, формувати текст. Частково з додатком можна працювати без підключення до мережі Інтернет.

4. iLearn – це безкоштовна гейміфікована платформа з навчальними онлайнкурсами, тестами та вебінарами; Kahoot! – сервіс, який дозволяє генерувати тести і проходити їх в ігровій формі. На заняттях може стати інструментом для перевірки знань. Використовувати можна прямо у браузері; Edmodo – освітній сайт, що побудований як усічена соціальна мережа за типом Facebook. Дозволяє оперативно спілкуватися викладачам та здобувачам освіти.

5. LearningApps.org – сервіс, який дозволяє створювати інтерактивні вправи; Stepik – безкоштовна освітня платформа та конструктор відкритих онлайн-курсів та уроків.

6. OnlineTestPad – онлайн конструктор тестів, опитувань, кросвордів.

7. Месенджери Skype, Viber, WhatsApp, Zoom – для організації спілкування учасників освітнього процесу в режимі реального часу.

В нашому навчальному закладі за допомогою викладачів створено освітню платформу Google Classroom, до користування якої залучено весь педагогічний колектив.

На виконання вимог листа Міністерства освіти і науки України кожним викладачем був складений індивідуальний план роботи на період карантину відповідно до розкладу навчальних занять училища. Для прикладу, цей план передбачає наступні пункти:

№ з/п	Дата	Група	Навчальна дисципліна	К-сть годин	Тема (вид заняття)	Елементи дистанційного навчання	Методичне забезпечення	Примітка
1.	24.10	12	Алгебра	2	Найпростіші тригонометричні рівняння	Google Classroom	Опорний план-конспект з теми. Відео урок «Тригонометричні рівняння. Ч.1». Математичний диктант.	

Дата відповідає проведеному заняттю згідно розкладу навчальних занять у навчальному закладі. Далі відмічена група, в якій проводиться заняття, вказано який предмет та кількість годин відводиться на одне заняття.

Тема заняття в наведеному випадку: «Найпростіші тригонометричні рівняння» визначена календарно-тематичним плануванням навчальної дисципліни «Математика». Наступний пункт вказує на застосування викладачем «Елементів дистанційного навчання», зокрема (клас рум) або Google Classroom.

В розділі «Методичне забезпечення» викладач вказує всі наявні комплекси та засоби, які є в розпорядженні викладача на це заняття, в даному випадку:

1. Опорний план-конспект. Він використовується як для пояснення нового матеріалу, наведення зразків розв'язування подібних вправ так і для визначення домашніх завдань.

2. Відео урок «Тригонометричні рівняння. Ч.1». Для викладу або закріплення матеріалу чи підсумку заняття викладач використовує інформаційно-комп'ютерні технології, зокрема, відео урок в частині, що відповідає даному заняттю або презентації та інше.

3. Математичний диктант. В цьому випадку використаний як один із елементів контролю знань, можливо більше для визначення рівня засвоєння учнями матеріалу і виявлення прогалин знань. Крім цього викладач

використовує ще інші форми контролю, зокрема виконання учнями самостійних та контрольних робіт, а фото розв'язків для перевірки вони надсилають в свій клас рум.

4. Презентації, тестові завдання, перевірочні самостійні роботи та інше.

5. Інтерактивне анімаційне відео 4–5 хв. Запитання під час перегляду відео допомагають підвищити концентрацію уваги учня та відразу запустити процес самоконтролю.

6. Опорна схема. Опорний конспект, що допомагає усвідомити зв'язки між поняттями, про які йшла мова в лекції.

7. Розв'язання типових задач, що є прикладом і орієнтиром для учнів.

8. Інтерактивні завдання у тестовій формі, що містять завдання логічного характеру. Викладач готує тест, скажімо з 12 запитань, де треба прочитати завдання відповісти «так» чи «ні», або «+» чи «-».

9. Блок прикладних або професійних задач показує, як можна застосувати в житті чи в майбутній професії знання з теми, що вивчається.

10. Використання систем Zoom та Meet – для організації спілкування учасників освітнього процесу в режимі реального часу. Ця програма встановлена в кожному класі.

На нашу думку використання одночасно всіма викладачами однієї платформи допомагає їм повністю організувати навчальний процес через інтернет: бо створені окремі навчальні групи, в яких викладач викладає математику, дає змогу повідомляти учнів і додавати їх туди (за допомогою коду чи електронної пошти) та завантажувати всі необхідні навчальні матеріали. Кожній групі було присвоєно код входу для реєстрації учня у своїй групі. Далі викладач працював над наповненням кожної групи матеріалами. Користю від цього є те, що в будь-який момент часу член дирекції чи класний керівник має змогу зайти в будь-який клас і поцікавитись як працюють викладачі, учні чи студенти.

Отже, висновок при використанні цієї платформи (клас рум або Google Classroom) учні мають змогу отримувати від викладача теоретичні матеріали, перевірочні завдання, домашні завдання та мають можливість поспілкуватись з викладачем при виникненні проблемних запитань. Крім того, у Google Classroom викладач має змогу перевіряти та коментувати роботи учнів, а потім виставляти оцінки. Ця платформа дає змогу викладачу підтримувати зворотній зв'язок з учнем, про що фіксується на сторінці «Оцінки». Хотів би зазначити, що така форма навчання подобається учням та студентам. А коли бачать свої бали за виконану роботу у коментарях позитивно про це відгукуються. Єдиним недоліком, навіть незалежним від учнів є відсутність інтернету, особливо стосується учнів із сільської місцевості віддалених районів від обласного центру.

Підсумки.

1. Необхідна тісна співпраця викладача-предметника з класним керівником та майстром виробничого навчання групи.

2. Класному керівнику та майстру виробничого навчання необхідно мати для таких випадків дистанційного навчання електронні пошти та номери мобільних телефонів своїх вихованців.

3. Навчити учнів елементарним навикам надсилати зі своєї електронної адреси повідомлення, в даному випадку файли із фото розв'язками завдань у клас рум, знаючи код класу.

4. Із кожним роком в Україні з'являється дедалі більше онлайн-платформ, які допомагають абітурієнтам підготуватися таким чином до зовнішнього незалежного оцінювання. Серед них пропонується один із кращих сервісів для підготовки до тестування з математики (ЗНО), для прикладу, EdEra – освітня українська платформа, яка створює онлайн-курси та навчальний контент для широкої аудиторії з найрізноманітніших тем.

Список використаних джерел

1. Випробування чи нові можливості? Учителі математики про досвід дистанційного навчання під час карантину. *Математика*. 2020. № 7–8 (883–884).
2. Лист Міністерства освіти та науки України від 26 березня 2020 року № 1/9-177. <https://mon.gov.ua/osvita.ua> > Законодавство > Професійна освіта.
3. Он-лайн-інструменти в роботі вчителя. *Математика*. 2018. №17(845).
4. Освітні програми МОН. URL. <https://mon.gov.ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi>.

Н.П. Прокопенко,

викладач економічних дисциплін

Відокремлений структурний підрозділ «Автотранспортний фаховий коледж
Криворізького національного університету»

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН, ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

У різних галузях професійної діяльності креативність є одним з найвагоміших чинників успішності. Концепція сучасної освіти обов'язковим чином має враховувати вказаний чинник у підготовці фахівців різних сфер професійної діяльності. Реалізація творчих здібностей студента проявляється в процесах сприйняття і мислення і визначається не лише ними, але й такими рисами особистості, як самодостатність, інтелект, спостережливість, готовність до ризиків та експериментів. На разі існує багато теорій і напрямків креативності внаслідок того, що відсутнє єдине і чітке трактування поняття «креативність». Саме слово «креативність» запозичене

у нашу мову з англійського слова «creative», яке означає творчий. Слово «креативність», являючись аналогом поняття «творчі здібності», нерозривно пов'язано з творчістю, творчою діяльністю, що породжує дещо якісно нове (або для творця, або для групи і суспільства в цілому). Традиційна система освіти передбачає передачу інформації від викладача до студента, де домінує пояснювальний тип викладання, запам'ятовування інформації та нагромадження фактів. Це не завжди дає змогу розвитку креативності особистості, яка формується лише у спеціально організованому середовищі на базі спеціальних завдань. Системо утворюючим фактором розвитку креативності є гуманізація освіти. Прийнято вважати, що з самого початку задатки креативності притаманні кожній людині, але вплив оточуючого середовища, наявність множин заборон і шаблонів поведінки сприяють їх блокуванню. Відтак, необхідно надати кожному позитивний поштовх для розвитку креативності, вивільнити особистість від всілякого роду «психологічних зажимів». Сприяння розвитку творчого мислення полягає у формуванні і вдосконаленні розумових процесів, таких як аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, абстрагування, критичність, глибина, гнучкість, широта, варіативність тощо. Для формування креативності як властивості особистості необхідне спеціальним чином організоване середовище.

Психолого-педагогічні умови у контексті формування творчого мислення можна поділити на дві групи: об'єктивні та суб'єктивні.

Об'єктивні або ситуативні включають умови середовища і особливості організації навчального процесу, при яких не подавляється ініціатива студентів, формується впевненість у власних силах і можливостях.

До суб'єктивних або особистісних відносять стійкі риси характеру людини, які здатні впливати на умови середовища. Друга група заслуговує на підвищену увагу з боку викладачів, оскільки за рахунок впливу на зазначені складові, формується досвід творчого мислення майбутніх спеціалістів, зокрема: стійка позитивна мотивація творчої діяльності і мотивація досягнення цілей; потреба у самореалізації і пізнавальній діяльності; професійна спрямованість особистості на основі нестандартного підходу до вирішення завдань; цілеспрямованість; мотивація досягнення успіху; теоретичний і практичний рівень професійної підготовки.

Об'єктивні або ситуативні умови забезпечують можливість цілеспрямованого педагогічного впливу.

До найважливіших з них відносяться: особистість і поведінка викладача; морально-психологічний клімат в аудиторії; матеріально-технічна база, зокрема доступ до інформаційних і сучасних технічних джерел; особливості організації навчального процесу.

Викладач і в аудиторії, і поза нею повинен створювати умови і здійснювати таку взаємодію із студентами, яка направлена на зацікавленість

і бажання студентів до навчання, стимулювання їхньої пізнавальної і творчої складової, розкриття природних і набутих здібностей кожного студента.

Процес формування у студентів креативного мислення полягає у цілеспрямованому впливі, взаємодії викладача і студента і адекватних цьому спеціальним чином організованих умов із застосуванням відповідних механізмів, форм і методів організації занять, самостійної роботи студентів та дистанційної освіти із застосуванням сучасних інформаційних технологій.

До сучасних інформаційних технологій, які використовують в навчальному процесі і дозволяють розвивати креативність студентів та реалізувати творчий потенціал викладачів, відносять електронні і гібридні бібліотеки, та електронні посібники, освітні платформи для онлайн-навчання Prometheus, Coursera, Khan Academy та edX, тощо.

У даний час бурхливого розвитку комп'ютерних технологій електронні навчальні чи довідково-пошукові системи розробляються з використанням гіпертекстових і мультимедійних технологій. Такі системи називають інтерактивними навчальними Web-матеріали, та можуть знайти і знаходять широке застосування як в звичайних формах навчання, так і в достатньо новій формі навчання, як дистанційна освіта.

Ми переконані, що використання в освітньому процесі електронних посібників створює об'єктивні умови для розвитку творчого потенціалу як студентів так і самих викладачів.

Приступаючи до створення посібників ми ставили перед собою завдання зробити їх цікавими, змістовними, мобільними. Що в свою чергу дає можливість покращити результативність та якість знань наших студентів, стимулює креативність їх мислення через нестандартний підхід до викладення навчального матеріалу.

Посібники, створювались відповідно до діючих стандартів та навчальних і робочих програм, за якими здійснюється викладання вказаних дисциплін у коледжі. Але їх відмінність від стандартного лекційного матеріалу полягає в тому, що теми більш розширені у змістовному плані, доповнені ілюстраціями, відеоматеріалами та презентаціями. Також посібники містять приклади, пояснення, цікаві факти та гіперпосилання на Інтернет-джерела.

Створені посібники орієнтовані перш за все на наших студентів. Вони дозволяють розширити їх можливості в процесі вивчення дисципліни, а також зробити процес навчання більш цікавим сучасним та мобільним. Програма, на базі якої створювались посібники, дозволяє працювати з матеріалом не лише з комп'ютерів, ноутбуків а й з планшетів та мобільних телефонів. Це все дозволяє студенту опрацьовувати матеріал посібника в зручний для нього час і в зручному місці. Створює можливості та умови для дистанційного навчання.

Також існує практика залучення наших студентів до створення електронних посібників. А саме створення презентацій та ілюстративних

матеріалів, які входять до змісту підручника, що дозволяє проявити їм креативність мислення та реалізувати їх творчий потенціал.

Крім різноманітних теоретичних та ілюстративних матеріалів посібники містять запитання та завдання, в тому числі і творчого характеру, за допомогою яких кожен студент має можливість здійснювати процес самоконтролю. Ми маємо надію, що використання електронних навчальних посібників дозволить значною мірою підвищити якість знань наших студентів, сприятиме розвитку їх творчих здібностей та викличе у них більшу зацікавленість до вивчення комерційних дисциплін та до всього навчального процесу в цілому. Зробить навчальним процес різноманітним, цікавим та сучасним.

На останок хотілося б зазначити, що розвиток творчого потенціалу студентів можливий лише при відповідному відношенні викладачів до даної проблематики і передбачає розуміння викладачем того, що успіх нинішніх і майбутніх випускників ВНЗ залежить не лише від високого рівня теоретичної і практичної підготовки, але й від здібності до швидкого й ефективного вирішення завдань на основі нестандартного і творчого мислення.

Список використаних джерел

1. Григор'єв С.Г., Гріншкун В.В. Підручник – Крок на шляху до системи навчання «Інформатизації освіти». // В збірнику наукових праць «Проблеми шкільного підручника». /Науково-методичне видання. – М.: Ісмоїла РАВ, – 2015. С. 219–222.
2. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О.І. Пометун. – К., 2017. – 144 с.
3. Телегін А.А. Удосконалення методичної системи навчання вчителів розробці освітніх електронних ресурсів з інформатики. // Дисертація канд. пед. наук. /М. – 2006. 172 с.
4. Тихонов А.Н. Інформаційні технології та телекомунікації в освіті і науці (IT & T ES'2007): Матеріали міжнародної наукової конференції, ФГУ ДНДІ ІТТ «Інформіка». – М.: Егрі, 2017. – 222 с.
5. Зайцева С.А. Современные информационные технологии в образовании / С.А. Зайцева, В.В. Иванов – [Электронная версия]. – Шуйский государственный педагогический университет. – Режим доступа: <http://sgpu2004.narod.ru/infotek/index.htm>
6. Ясулайтіс В.А. Дистанційне навчання: методичні рекомендації / В.А. Ясулайтіс. – К.: МАУП, 2018. – 72 с.

ІСТОРІЯ ОСВІТИ ТА ПЕДАГОГІКИ

О.О. Бабакіна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ НПП ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ОСТАННІЙ ЧВЕРТІ XX – НА ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ В НІМЕЧЧИНІ

Система підвищення кваліфікації НПП ЗВО Німеччини в повоєнні роки включала два основні напрями: підвищення кваліфікації і додаткову підготовку. Коло завдань першого напрямку пов'язано з професійним удосконаленням НПП відповідно до його базової спеціальності. Завдання другого напрямку в документах земель пов'язано з наданням педагогу нової спеціальності або вдосконаленням його професійної кваліфікації для переходу на вищу посаду.

У 70-80-х роках основними шляхами підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників Німеччини були: участь у наукових конференціях, семінарах, колоквіумах загальнодержавного та федерального рівнів; відвідування заходів регіонального підвищення кваліфікації педагогів; заочне навчання в інституті; курси вдосконалення кваліфікації природничо-математичних дисциплін у межах державної системи освіти при університетах із педагогічних і спеціально-наукових напрямів; навчання з обміном досвідом за кордоном чи в інших ЗВО Німеччини; науково-дослідна діяльність у галузі педагогічних чи прикладних наук у межах викладання окремих дисциплін [1].

Заклади післядипломної освіти Німеччини (академії підвищення кваліфікації та інститути шкільної педагогіки) пропонували НПП гнучкі, мобільні та динамічні форми навчання, що стимулювали їх професійний розвиток. Серед групових форм професійного розвитку доцільно виокремити: кваліфікаційні атестаційні курси взаємозв'язаної теоретичної та практичної підготовки для присвоєння вищого категоріального рівня; спеціалізовані проблемні курси й семінари з метою підготовки до освоєння конкретних нововведень у шкільну практику; спеціалізовані курси і семінари, які мають на меті підготувати вчителів до виконання нових професійних функцій;

предметно-методичні конференції; предметні конкурси та науково-популярні сесії; інформування про найновіші наукові досягнення у конкретному регіоні, правові та організаційні зміни; цикли лекцій; окремі доповіді; симпозиуми та наукові конференції; семінари і курси для підготовки до додаткового екзамену з метою отримання нової спеціальності.

У 80–90-ті роки в Німеччині вже активно почала розвиватися підготовка фахівців за докторськими програмами. В. Мороз, наводить такий алгоритм отримання докторського ступеню: 1) прикріплення у якості наукового співробітника до тієї кафедри, у трудових стосунках з якою перебуває обраний дисертантом керівник майбутньої роботи, такий шлях дозволяє зацікавлений в отриманні наукового ступеня особі не лише долучитися до науково-педагогічної роботи кафедри, а і перейняти досвід свого керівника у проведенні наукових досліджень та аудиторних занять. Разом з тим, виконання обов'язків у якості асистента свого керівника, передбачає значне навантаження на здобувача наукового ступеню, що не завжди сприяє підвищенню ефективності його наукової роботи. Передбачається, що здобувач здійснює власне дослідження паралельно з виконанням службових обов'язків асистента. Слід звернути увагу, що робота асистента є оплачуваною, а отже здобувач наукового ступеню має можливість бути фінансово незалежним; 2) робота над дисертаційним дослідженням у якості зовнішнього здобувача, що дозволяє приділити достатньо увагу питанням організації та проведення власних наукових пошуків, разом з тим, здобувач наукового ступеня є дещо відокремленим від наукової роботи кафедри, що безумовно може позначитись на якості його наукової роботи. З огляду на той факт, що зовнішній здобувач не перебуває у трудових відносинах з університетом, виплата заробітної плати не передбачається [3].

На початку ХХІ століття в Німеччині почала існувати школа докторів, яка фінансувалася Німецькою науковою радою (Graduiertenkolleg). Як правило, школа докторів утворювалася внаслідок об'єднання 15–25 докторантів у межах однієї спеціальної групи. В основу такого об'єднання було покладено принцип спорідненості наукових інтересів учасників групи. Спрямування наукової діяльності групи відбувалося під керівництвом професорів того університету, в структурі якого була сформована відповідна школа. У переважній своїй більшості школи докторів співпрацювали з науково-дослідними підрозділами університету та самостійними науково-дослідними лабораторіями.

На відміну від вітчизняної системи підготовки докторів філософії, німецька модель не передбачає обов'язковості відвідування докторантом (аспірантом) будь-яких занять. Вважається, що для написання дисертації достатньо тих знань, які докторант може отримати під час взаємодії з науковим керівником. Цікаво, що на противагу від української моделі, у межах якої відвідування занять з філософії, іноземної мови тощо

є обов'язковим елементом підготовки аспірантів на першому році навчання, німецька модель може бути доповнена нормою щодо обов'язковості аудиторного навчання докторантів протягом всього часу перебування в докторантурі [2, с. 7].

Після отримання наукового ступеню PhD особа має можливість займати переважну більшість посад, професійна діяльність за якими передбачає здійснення наукової та науково-педагогічної роботи на будь-якому ієрархічному рівні організації за виключенням посад професорів університетів. Отриманню посади професора передуює процедура проходження так званої габілітації (habilitation). У самому спрощеному вигляді процедура габілітації може бути розглянута як аналог підготовки та захисту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук у межах вітчизняного інституціонального середовища. Отже, на посаду професора в Німеччині можуть претендувати лише ті особи, які мають диплом доктора габілітованого [4].

Отже, ми бачимо, що система підвищення кваліфікації НПП закладів вищої освіти Німеччини – процес постійний та безперервний. Проведений аналіз засвідчує, що підвищення кваліфікації у Німеччині – добровільна справа кожного НПП, який має можливість: отримати додаткову спеціальність, навчаючись на підготовчих курсах, або ж в університетах; отримати науковий ступінь PhD; приймати участь у наукових конференціях, семінарах, колоквиумах загальнодержавного та федерального рівнів; відвідувати заходи регіонального підвищення кваліфікації педагогів; навчатися на заочній формі навчання в інституті; навчання з обміном досвідом за кордоном чи в інших ЗВО Німеччини. Адже фахівець, який займається постійним розвитком свого професійного рівня, має кращі шанси реалізувати свої здібності та прагнення на ринку праці, покращити свій матеріальний добробут.

Список використаних джерел

1. Гаманюк В. А. Система підготовки педагогічних кадрів та підвищення їх кваліфікації у Німеччині : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Київ, 1995. 221 с.
2. Лобанова Л. С. Система підготовки наукових кадрів в європейських країнах та Україні: порівняльний аналіз у контексті формування Єдиного європейського освітнього та наукового простору : монографія. Київ, 2010. 100 с.
3. Мороз В., Мороз С. Німецька модель підготовки науково-педагогічних кадрів: особливості розбудови та перспективи використання для розвитку трудового потенціалу вітчизняних ВНЗ. Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. Харків : НТУ «ХПІ», 2016. № 2. С. 87–96.
4. Поживілова О. В. Розвиток систем підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в європейському регіоні та Україні (1990-2005 рр.) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Київ, 2006. 24 с.

С.Б. Білий,

кандидат фізико-математичних наук, заступник директора
Науково-учбового центру прикладної інформатики НАН України

БІЛИЙ БОРИС МИКОЛАЙОВИЧ – ПЕДАГОГ І ПОЕТ

*Пам'яті батька
До 90-річчя з дня народження*

Остання світлина мого батька

Анотація. Стаття присвячена пам'яті відомого педагога, історика математики – Білого Бориса Миколайовича: його дитинству під час Великої Вітчизняної війни, студентським і аспірантським рокам життя та київському – останньому і найбільш плідному, – періоду його творчості.

Ключові слова: війна, військовий шпиталь, Херсонський педінститут, Московський інститут інженерів залізничного транспорту, Український науково-дослідний інститут педагогіки, Дрогобицький педінститут, Вінницький педінститут, Київський торгово-економічний інститут.

Білий Борис Миколайович народився на Херсонщині в селі Стара Маячка в родині молодого вчителя фізики – майбутнього професора Херсонського педінституту (нині університету) – Білого Миколи Самійловича (http://esu.com.ua/search_articles.php?id=40036) і хірургічної медсестри – Ганни Сергіївни Єфімової, 20 листопада 1930 року. Дитинство мого батька закінчилося дуже рано – втрутилася війна. Ось як він написав про це у неопублікованому збірнику віршів «МОЙ ИНТЕГРАЛ. Стихотворения и поэма», 1983:

ДОРОГА

Воспоминаю часто я с тревогой
То, что давно осталось позади, –
Как пыльною военною дорогой
Из детства я досрочно уходил.

Мне в память врезался закат багровый,
Невдалеке – разрушенный вокзал,
Повязка, вся пропитанная кровью
И комиссара карие глаза.

Ночь. Умер он. Трассирующей пулей
Звезда перечеркнула небосвод.
Дрожало небо в нараставшем гуле
И разлетались щепки от подвод.

Крестилась в страхе тощая старуха
Свист...Завыванье...Взрыв! И снова взрыв!
Внезапно стала девочка безрукой
И женщина заплакала навзрыд.

...Прошли десятилетия – не годы.
Ничто не стёрлось в памяти моей:
Ни бомбою разбитая подвода,
Ни девочка, ни слёзы матерей.

Я навсегда запомнил ту дорогу
Которою из детства уходил –
Нелёгкий путь мальчишек очень многих
С недетскою тревогою в груди.

Війну (по території нашої Вітчизни) мій батько пройшов разом зі своєю мамою і військовим шпиталем, в якому вона була хірургічною медсестрою. Ось як він написав про це у вірші:

НАЧАЛО ПУТИ

Где начало пути трудового?
Коль по книжке судить трудовой,
Только осенью сорок восьмого
Начинается путь этот мой.

В женской школе (тогда они были)
Под пытливостью девичьих глаз
Как учитель вошёл я впервые
В настороженно сдержанный класс.
Магистральная линия жизни –
Педагога советского путь,
На котором тружусь для отчизны, –
Начиналась действительно тут

Только раньше – поверишь ли сразу?
И действительно в поте лица –
Я трудился как грузчик на базах.
Где и силы брались у юнца?
Разгружал я вагоны и баржи
По ночам. Днём – прилежный студент.
Даже был в группе грузчиков старшим.
(Обнаружил о том документ.)
А до этого, быть если точным,
В годы первые после войны
Работягою-разнорабочим
Я залечивал раны страны.

Но, однако, не это истоки.
И отсчёт поведу я другой.
Мне война перепутала сроки,
Проложила мой путь трудовой.
С первых дней и почти до последних
Был мне госпиталь домом родным.
Я пришёл туда десятилетним
В первый месяц великой войны.
Тогда быстро выросли мальчишки

От лишений, печалей, забот.
Стал я рослым, серьёзным парнишкой,
Когда шёл мне двенадцатый год.

Лето жаркое сорок второго
всей реальностью в сердце живёт.
Им окончилось возле Моздока
Госпитальное детство моё.
Подходили подводы, машины –
Сотни раненых с передовой.
Здесь себя проявил я мужчиной,
Здесь и начался путь трудовой.
Стал помощником у санитаров
(Самый младший, но – медперсонал.)
Помогал перевязывать раны
И носилки с бойцами таскал.

...Я начало пути трудового –
Не по книжке своей трудовой –
Исчисляю от сорок второго
И связать могу только с войной.

Батько дуже любив свою маму. Коли вона померла, він присвятив їй
поему (наведено початок):

СЕСТРА МИЛОСЕРДИЯ

Поэма

Памяти матери

* * *

Я с тобою на праздник Победы
Обязательно был каждый год.
Где б я ни был, ты знала – приеду.
С нетерпением ждала у ворот.
Я бросал все дела и заботы,
Попрощавшись с детьми и женой,
Торопливо спешил к самолёту,
Чтобы день этот встретить с тобой.

Частину цієї поеми було опубліковано в журналі МОЛОДАЯ ГВАРДИЯ, 9, 1984, с. 20–21.

Після того, як радянські війська перетнули кордон Радянського Союзу, Ганну Сергіївну демобілізували і вони разом з батьком повернулися до рідного Херсону, де залишався маленький братик (1938 р.н.) з бабусею. Батько мого тата повернувся лише у 1946 р. після полону.

До війни він працював у Херсонському педінституті викладачем. Коли розпочалася війна, був мобілізований до лав Радянської армії, закінчив прискоренні курси офіцерів, отримавши військове звання лейтенанта і був направлений на Сталінградський фронт. Після наступу німців, контуженим потрапив до полону. Звільнений був союзними військами у 1945 р.

Підчас перебування у військовому шпиталі, батько з зрозумілих причин не навчався у школі. Коли він повернувся до Херсону, довелося наздоганяти. Останні два класи середньої школи він здав за один рік екстерном на відмінно, закінчивши школу із золотою медаллю у 15 років!

Батько дуже захоплювався поезією і мріяв поступити до літературного інституту у Москві, але пізно приїхав і запізнився на екзамени. У Москві зустрів товариша – той поступав до інституту інженерів залізничного транспорту – і разом з ним пішов поступати до нього. Так, замість Московського літературного інституту, батько став студентом Московського інституту інженерів залізничного транспорту. Після вступу до інституту, батько не став повертатися додому до початку занять, а залишився у Москві.

Під час перебування у Москві батько відвідував літературний гурток, де збиралось багато починаючих поетів. Грошей не було, допомагати було нікому (мого дідуса після повернення з війни ще не відновили до роботи у педінституті, і він мусив займатися чим доведеться: різати очерет у плавнях, а потім нести його на плечах на гору і продавати на базарі тощо. Треба було годувати сім'ю).

Жив батько в гуртожитку інституту, а ночами розвантажував вагони на залізничному вокзалі. Про це він написав у вірші НАЧАЛО ПУТИ. Життя батька-студента у Москві було нелегким: часто недосипав, недоїдав.

В кінці сорокових років, мого дідуса відновили у педінституті на посаду викладача. Батько повертається додому, перевівшись до Херсонського педінституту на фізико-математичний факультет. В кінці сорокових років він закінчує інститут з червоним дипломом і вступає до аспірантури в Український науково-дослідний інститут педагогіки у Києві. У 1953 р. батько успішно захищає кандидатську дисертацію на тему: «Измерительные работы на местности в связи с преподаванием математики в средней школе» (<https://ru.calameo.com/books/0031683726ca26a449065>) і стає кандидатом педагогічних наук у 22 роки!

З переїздом до Києва відбулося ще дві знаменні події у житті мого батька: одруження з аспіранткою того ж інституту – Ключевою Кларою Сергіївною (на честь Клари Цеткін) і народженням сина – Сергія.

За розподілом батько від'їжджає до Дрогобицького педінституту, де розпочинається його педагогічна кар'єра викладача вищої школи. З 1957 по 1967 рік батько був проректором з наукової роботи Вінницького педінституту. З 1967 року і до кінця свого життя він був завідувачем кафедри вищої математики Київського торгово-економічного інституту. Це був дуже плідний період в житті мого батька:

- він завершив докторську дисертацію – *«Становлення і розвиток радянської методики математики на Україні (1917-1970 рр.)»* (<https://ru.calameo.com/books/0031683725fc9d19b1c17>), над якою працював з моменту захисту кандидатської дисертації;
- написав монографію – *«Методика викладання математики. Становлення і розвиток в УРСР»* і навчальний посібник для учнів педучилищ – *«Теоретичні основи початкового курсу математики»* (у співавторстві з викладачем Київського педінституту ім. М.П. Драгоманова Кухар В.М.);
- підготував до друку збірник віршів – *«Мой інтеграл»*, 1983 – лебедину пісню всього свого, нажаль, не дуже довгого життя.

Помер батько у Москві під час відрядження 8 червня 1984 року – рівно через тиждень після святкування 10-річного ювілею мого сина Андрія. Тато дуже любляв свого онука – навіть присвятив йому вірш:

ЛЮБИМЫЙ ЦВЕТ

Внуку Андрею

Край, где я вырос –
Цвет голубой.
Юные грёзы –
Цвет голубой.
Чистая совесть –
Цвет голубой.
Светлые мысли –
Цвет голубой.
В жизни подруга –
Цвет голубой.
Сына успехи –
Цвет голубой.

Внука улыбка –
Цвет голубой.
Встреча с друзьями –
Цвет голубой.
Память о павших –
Цвет голубой.
Мирное небо –
Цвет голубой.
Радость на сердце –
Цвет голубой.
Счастье Отчизны –
Цвет голубой.

Не разлучаться
Мне бы с тобой
Цвет мой любимый –
Цвет голубой.

Ці спогади про свого батька, я хочу завершити кількома віршами із ненадрукованої збірки МОЙ ІНТЕГРАЛ:

КРЕСТЬЯНСКАЯ ЖИЛКА

Моему отцу

В сталинградских боях, в Калаче-на-Дону
У тебя не дрожали поджилки.
И не раз в ситуациях сложных в войну
Выручала крестьянская жилка.

Если выбор стоял перед жизнью твоей:
На дороге решений – развилка.
Не колеблясь, ты путь выбирал потрудней.
Говорила крестьянская жилка.

Помню, после войны, как бы ты ни устал,
Но ночами сидел у коптилки.
Не случайно профессором физики стал –
Победила крестьянская жилка.

Операцию сложную ты перенёс,
Выносили тебя на носилках.
Ты и слова печального не произнёс.
Здесь сказалась крестьянская жилка.

Когда горе постигло жестокое нас,
Ты у маминой свежей могилки
До предела был собран в тот траурный час.
Это та же крестьянская жилка.

МОЯ ПРОФЕССИЯ

Не судите меня слишком строго
За не скромную искренность слов:
Благодарен судьбе педагога,
И, наверное, той же дорогой
Я пройти был бы снова готов.

Я люблю со студентами встречи
И люблю молодёжную речь.
Если с ними – пока, что не вечер.
И мой путь, как салютом, расцвечен
Неповторною радостью встреч.

Не служу, а со страстью поэта
Я труду отдаюсь горячо.
Таково неизменное кредо.
Меня ценят и любят за это.
Так чего же хотеть мне ещё?

Строю лекцию словно поэму,
Хотя образный мир здесь иной.
Как сонеты, звучат теоремы.
Раскрывается сложная тема
Необычной своей красотой.

Благодарен судьбе педагога
И пройти был бы снова готов
Я, наверное, той же дорогой...
Не судите меня слишком строго
За не скромную искренность слов.

Цей вірш був опублікований у журналі РАДУГА, 9, 1985, с. 119.

ЗАВЕТЫ СЫНОВЬЯМ

Я прожил не мало, быть может – не много.
Но в жизни ошибки я делал не раз.
И к вам, сыновья мои, не был я строгим.
Любил и люблю больше жизни я вас.

И хочется высказать вам, что назрело,
Пока голос мой навсегда не умолк.
Принять ли заветы мои – ваше дело,
Но я выполняю желание и долг.

Мой первый завет вам:
Живи многогранно,
О промахах мелких не очень скорбя.
И к целям высоким стремись неустанно,
Чтоб по мелочам
не растратить себя.

Второй мой завет:
Принимая решение,
Прислушайся к разным людей голосам
И вдумавшись в их разночтливые мнения,
Ты всё же решение
Прими только сам.

Мой третий завет:
Не спеши делать вывод,
С различных сторон не познавши предмет.
Не будь флегматичным,
Не будь и строптивым –
Тогда только дашь
Справедливый ответ.

Хочу, чтоб сказать не могли с укоризной,
Что долг свой отцовский не выполнил я.
Чтоб лучших сынов нашей славной Отчизны
Достойны вы были,
Мои сыновья.

Сопутствует вам пусть здоровье и счастье.
Ошибки мои – вам хороший урок.
В науке дерзайте с любовью и страстью.
Я верю, что звёздный ваш час недалёк.

Обидва сини – Сергій і Олександр, – стали кандидатами наук. Сергій – кандидатом фізико-математичних наук, Олександр – кандидатом економічних наук.

ЧЕРВОННОЕ ЗОЛОТО

Признаюсь: порой в душе смятение –
Молодость так быстро пронеслась...
Но не грустно, что пора осенняя
Уж к моим годам подобралась.

Не секрет, что только в годы осени
Чувств весомость можно оценить.
Голубое небо с лёгкой просинью
Посильней, чем в юности, любить.

И хотя немало в жизни сделано,
Рано подводить ещё итог.
Завершить бы в эти годы зрелые
То, что раньше сделать я не смог.

Так пускай цветут червонным золотом
Осени пришедшие года.
На душе моей сегодня молодо
Так, как не бывало никогда.

НАРОДНА ОСВІТА І ПЕДАГОГІКА ЗА КОРДОНОМ

Б.О. Клик,

аспірант кафедри психології та педагогіки
Навчально-наукового інституту лінгвістики та психології
ПЗВО «Київський міжнародний університет»

науковий керівник: **І.Ю. Рєгейло,**

доктор педагогічних наук, професор кафедри психології та педагогіки Навчально-
наукового інституту лінгвістики та психології
ПЗВО «Київський міжнародний університет»

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ В ЗВО ІТАЛІЇ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Підготовка майбутніх фахівців сфери туризму у ХХІ столітті стала тісно взаємопов'язаною із потребами стейкхолдерів на світовому туристичному ринку праці загалом та італійському зокрема [1, р. 413]. На таку тенденцію звернуто увагу ще в 1996 р. на конференції в Мадриді Всесвітньої туристичної організації, ЮНВТО (United Nations World Tourism Organization, UNWTO), яка констатувала, що «кожен стейкхолдер повинен розставити пріоритети в розвитку людських ресурсів» і «освіта та стажування є фундаментальними аспектами в розвитку професії «туристичний менеджер» [2, р. 108].

За даними світового рейтингу QS World University Rankings у 2019 році до першої тисячі рейтингу входять п'ять університетів Італії, які здійснюють професійну підготовку фахівців сфери туризму, посідаючи такі позиції [3]:

1. Римський університет Ла Сапієнца (SAPIENZA Università degli Studi di Roma «La Sapienza») – 217;
2. Римський університет Тор Вергата (Università degli Studi di Roma «Tor Vergata») – 511-520;
3. Університет Генуї (Università degli studi di Genova) – 701-750;
4. Університет Перуджі (Università degli Studi di Perugia) – 751-800;
5. Катанійський університет (Università degli Studi di Catania) – 801-1000.

Ураховуючи це, постає науковий інтерес щодо реалізації у зазначених університетах освітніх програм з підготовки фахівців сфери туризму, що відображено в таблиці 1.

Таблиця 1

Освітні програми з підготовки майбутніх фахівців сфери туризму в ЗВО Італії

Критерій ЗВО	ОКР	Назва програми	Курс навчання	Семестр	Кількість кредитів (CFU)	Мова навчання
Римський університет Ла Сапієнца	Бакалавр	Наука про туризм	2/3	2/2	6/6	Італійська
Римський університет Тор Вергата	Бакалавр	Продовольчий та винний туризм	1-3	1/2	50	Італійська
Університет Генуї	Бакалавр	Наука про туризм: бізнес, культура галузі	2/3	-/-	6/6	Італійська
Університет Перуджі	Бакалавр	Економіка туризму	3	1/2	6	Італійська
Катанійський університет	Бакалавр	Економіка та управління туристичною сферою	2/3	1/1	1/9	Італійська

Джерело: складено автором на основі: Percorso formativo [4]. Turismo enogastronomico [6]. Manifesto degli studi a.a. 2020/2021 corso di laurea in 9912 scienze del turismo: impresa, cultura e territorio (classe l-15) [7]. Informazioni sul corso – Regolamento 2020 [8]. Corso di laurea in Scienze del turismo (L 15). PIANO UFFICIALE DEGLI STUDI. COORTE 2019/2022 [9].

Наведені освітні програми (ОКР бакалавр) з підготовки майбутніх фахівців зі сфери туризму у ЗВО Італії засвідчують, що за змістом вони не тільки передбачають формування теоретико-методологічних основ досліджень туризму та їх застосування у практичній діяльності. Насамперед освітні програми мають соціально-економічну спрямованість, а також вирізняються відповідно до видів туризму: продовольчий, винний, культурний тощо. Така спеціалізація зумовлена передусім пріоритетами іміджу країни та представленням найкращих розвинутих сфер економіки та суспільства. Саме тому, спільною рисою з-поміж наведених п'яти університетів є надання освітніх послуг державною – італійською мовою, що може бути позитивним аргументом для італійської сфери туризму, через досконале її вивчення та подальше вдосконалення.

Проаналізувавши навчальні плани, з'ясовано, що суттєву роль у підготовці здобувачів вищої освіти надають її практичному складнику

(стажуванню) (табл. 1) [4; 6; 7; 8; 9]. Зокрема, у Римському університеті Ла Сапієнца студенти проходять стажування на другому та третьому курсах, на яких для практики виділено по 6 кредитів (CFU) на кожен курс – 150 год. (300 год. рік) [4]. У системі вищої освіти Італії присутня власна кредитна система, яка повною мірою відповідає європейській – CFU (Unità di Credito Formativo), тобто 1 кредит ECTS дорівнює 1 кредиту CFU (25 год.) [5].

У Римському університеті Тор Вергата практична підготовка здійснюється шляхом рівномірного розподілу впродовж трирічного терміну навчання, що в кількісному еквіваленті дорівнює 50 CFU, тобто 1250 год. [6]. В Університеті Генуї практика відбувається за такою ж схемою, що і в Римському університеті Ла Сапієнца, – на другому та третьому курсах, і з такою ж кількістю кредитів CFU 6/6 – 150 год. (300 год. рік) [7].

Для університету Перуджі характерним є те, що практична підготовка здобувачів вищої освіти здійснюється на третьому курсі впродовж двох семестрів із загальним кількісним еквівалентом у 6 кредитів CFU – 150 год. Це можна пояснити наданням ґрунтовної теоретичної підготовки на перших двох курсах для кращого розуміння своїх обов'язків здобувачами вищої освіти під час стажування [8].

Притаманною ознакою Катанійського університету є стажування на другому та третьому курсах, зокрема на другому курсі на практичну підготовку припадає 1 кредит CFU – 25 год., на третьому курсі – 9 кредитів CFU – 225 год. [9]. Така кількісна відмінність у кредитах пояснюється тим, що на другому курсі здійснюється орієнтаційна практика, а на третьому – безпосереднє стажування в туристичних підприємствах [9].

Отже здійснений аналіз особливостей практичної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму в ЗВО Італії дає підстави для висновку, що надання пріоритету саме практичній підготовці є результатом сучасних вимог стейкхолдерів на світовому та італійському туристичних ринках, а також визнання Всесвітньою туристичною організацією, ЮНВТО (United Nations World Tourism Organization, UNWTO) освіти та стажування в сфері туризму як фундаментальних аспектів здійснення професійних обов'язків.

У майбутніх наукових дослідженнях слід приділити увагу змістовному наповненню практичної складової підготовки майбутніх фахівців сфери туризму в ЗВО Італії.

Список використаних джерел

1. Gianluca Goffi. Tourism Competitiveness, Sustainability and Employment: A Study in Italy. *Sustainable Economy and Sustainable Employment: Approaches to Measuring Sustainability in Regional and Local Labour Market Monitoring*. 2014. P. 411-439
2. Galina Romanova, Sergei Romanov, Alexey Popov, Raisa Kushevsckaya. Tourism Education in the Tourism Industry as a Key to Competitiveness. *International Review of Management and Marketing*. 2016, 6(S1). P. 107-113.

3. QS World University Rankings. URL: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2019> (дата звернення: 27.10.2020).
4. Percorso formativo. URL: <https://corsidilaurea.uniroma1.it/it/corso/2020/30432/cds> (дата звернення: 27.10.2020).
5. European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS) and grade distribution. URL: <http://www.uniroma4.it/?q=node/4291> (дата звернення: 27.10.2020).
6. Turismo enogastronomico. URL: https://web.uniroma2.it/module/name/Content/newlang/italiano/navpath/OFF/section_parent/6942 (дата звернення: 27.10.2020).
7. Manifesto degli studi a.a. 2020/2021 corso di laurea in 9912 scienze del turismo: impresa, cultura e territorio (classe l-15). URL: https://servizionline.unige.it/unige/stampa_manifesto/MF/2020/9912.html (дата звернення: 27.10.2020).
8. Informazioni sul corso – Regolamento 2020. URL: <https://www.econ.unipg.it/didattica/assisi/laurea-in-economia-del-turismo/info-economia-turismo-assisi?idcorso=175&annoregolamento=2020&tab=INS> (дата звернення: 27.10.2020).
9. Corso di laurea in Scienze del turismo (L 15). PIANO UFFICIALE DEGLI STUDI. COORTE 2019/2022. URL: <http://www.disfor.unict.it/sites/default/files/files/L-15%20Scienze%20del%20turismo%20coorte%202019-22%20.pdf> (дата звернення: 27.10.2020).

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ

О.В. Салі,

викладач кафедри романо-германської філології
та методики навчання іноземних мови
Ізмаїльського державного гуманітарного університету

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Тенденції глобалізації, всесвітньої інтеграції в різних сферах економічного, технічного, культурного, громадського та індивідуального життя висувають високі вимоги до практичного володіння англійською мовою. В умовах зміни змісту освіти, коли відбувається перехід від знаннєцентричного підходу до компетентнісного, пріоритетну роль в навчально-виховному процесі відіграють інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ).

Використання різних мультимедійних навчальних програм дозволяє проводити ознайомлення з новим матеріалом, тренування і контроль знань і вмінь здобувачів вищої освіти. Прослуховування трансляційних програм розвиває навички їх аудіювання, поглиблюючи при цьому їх знання з предмета. Мультимедійні засоби дозволяють проводити заняття на якісно новому рівні. Візуальна насиченість навчального матеріалу робить заняття яскравим і переконливим. Комп'ютерні презентації, мультимедійні проекти дозволяють акцентувати уваги студентів на значущих моментах, допомагають викладати інформацію та створювати наочні образи у вигляді ілюстрацій, схем, діаграм, графічних композицій.

Неоціненну допомогу як студенту в роботі над дослідницьким проектом, так і викладачу в підготовці та проведенні занять, надають різні Інтернет-ресурси. Доступ до мережі Інтернет практично знімає проблему нестачі автентичних мультимедійних ресурсів, необхідних для підготовки та проведення цікавих і ефективних занять, що враховують сучасні тенденції розвитку англійської мови, країнознавчих реалії та вимоги, що пред'являються до навчального матеріалу в умовах нового змісту освіти. Отриману інформацію в Інтернеті можна використовувати як для підготовки

заняття, так і в якості ілюстративного і навчального матеріалу на них. При вивченні англійської мови здобувачі стикаються з історією, географією, культурою, політикою, літературою країни мови, яка вивчається. Тому в роботі над проектом ІКТ є ефективним помічником у зборі інформації з проекту, в складанні текстів, заголовків, корекції матеріалу, в підготовці необхідних ілюстрацій, в дизайні.

Мультимедійні засоби навчання стали об'єктивною реальністю нашого часу, і викладач іноземної мови не може не скористатися ними для формування соціокультурних і комунікативних компетентностей на своїх заняттях. Вони дозволяють використовувати нові формати і методи навчання для розвитку нової ідеології мислення.

Мультимедійні засоби дозволяють вирішувати такі основні завдання:

- ✓ активізацію навчальної роботи;
- ✓ забезпечення реальної комунікації з носіями мови;
- ✓ забезпечення доступом учасників навчально-виховного процесу і швидко зростаючим інформаційним фондам, що зберігаються в централізованих інформаційних системах;
- ✓ забезпечення взаємодії між педагогами, обмін педагогічним досвідом і дидактичними матеріалами.

Використання ІКТ розкриває величезні можливості комп'ютера як засобу навчання. Комп'ютерні навчальні програми мають багато переваг перед традиційними методами навчання. Вони дозволяють тренувати різні види мовної діяльності і поєднувати їх в різних комбінаціях, допомагають усвідомити мовні явища, сформувати лінгвістичні здібності, створювати комунікативні ситуації, автоматизувати мовні дії, а також забезпечують можливість обліку ведучої репрезентативної системи, реалізацію індивідуального підходу й інтенсифікацію самостійної роботи студентів. Комп'ютер розглядається як інструмент підвищення мотивації, формування міцних мовних навичок і вдосконалення володіння англійською мовою.

Ще одним способом розвитку соціокультурної компетентності є використання аудіо- та відеоматеріалів. Відеофільми – це свого роду культурні портрети країни. Завдяки їм, студенти можуть на власні очі побачити ландшафти і пам'ятки країни, спостерігати процес свята, обряду, моделі поведінки людей в повсякденному житті, наприклад, в кафе і в магазині, на вокзалі та на дні народження, пошук і оренда квартири, прийомі у лікаря [1].

Таким чином, інформаційно-комунікаційні технології дозволяють створити віртуальне соціокультурне і мовне середовище. Діяльнісний підхід у навчанні іноземної мови з використанням інформаційних технологій сприяє виробленню самооцінки здобувачів, створює комфортну інтерактивну середу навчання, підвищує мотивацію і активність, допомагає інтенсифікувати і індивідуалізувати навчання, створює умови для

самостійної роботи. У здобувачів формується ціннісне ставлення до інформаційно-комунікативних технологій як до ефективного засобу підвищення свого рівня знань, до успіху, а успіх – це найкраща мотивація і хороший стимул для пізнавальної діяльності майбутніх вчителів-філологів.

Список використаних джерел

1. Зеер Э.Ф. Инновации в профессиональном образовании: учеб.-метод. пособие / Э.Ф. Зеер, Д.П. Заводчиков. Екатеринбург: Изд-во РГППУ, 2007.
2. Панфилова А.П. Инновационные педагогические технологии: Активное обучение: учебное пособие / А.П. Панфилова. М.: Академия, 2009. 192 с.

ПЕДАГОГІКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

УДК 37.02

Н.О. Жидецька,

здобувач вищої освіти ступеня магістра
Київського університету імені Бориса Грінченка

ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ МАЙНДМЕППІНГУ НА УРОКАХ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Анотація. У сучасному суспільстві інформація стає ціллю та засобом повноцінної життєдіяльності людей. Знання перетворюються на основоположний компонент будь-якої сфери життя суспільства, на головний продукт та головну «сировину» суспільної та економічної діяльності. Людство невідступно рухається до нового етапу розвитку, коли найбільшими цінностями є інформація та знання. У статті схарактеризовано сутність одного із ефективних та мультифункціональних інструментів для роботи з інформацією різних видів – методу майндмеппінгу, основою якого є створення інтелект-карт. Розкрито переваги та особливості використання методу майндмеппінгу на уроках у початковій школі з точки зору психологічної та педагогічної наук.

Ключові слова: майндмеппінг, метод майндмеппінгу, інтелект-карта, освітній процес, початкова школа, урок у початковій школі.

Постановка проблеми. Вступ в інформаційне суспільство та суспільство знань визначає принципово нові вимоги до системи освіти. У Державному стандарті початкової освіти (2018 р.), Законі України «Про освіту» (2017 р.), Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (2016 р.) висвітлюються ключові зміни, що стосуються змісту початкової освіти та підходів до навчання. Замість механічного запам'ятовування понять та фактів учні набуватимуть ключових та предметних компетентностей. Зокрема, у Концепції «Нова українська школа» зазначається, що однією з ключових компетентностей є вміння вчитися впродовж життя. Ця компетентність передбачає здатність до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових вмінь і навичок, організації навчального процесу (власного і колективного), зокрема через ефективне керування ресурсами та інформаційними потоками, вміння визначати навчальні цілі та способи їх

досягнення, вибудовувати свою освітньо-професійну траєкторію, оцінювати власні результати навчання, навчатися впродовж життя [6, с. 11].

Сучасна парадигма освіти орієнтує вчителя початкових класів на застосування різноманітних інноваційних технологій та методів навчання, які дадуть змогу інтенсифікувати та оптимізувати процес навчання учнів. Постає гостра необхідність пошуку нових ефективніших методів, прийомів і способів навчання, роботи зі зростаючим обсягом інформації та навчальних матеріалів.

Одним із ефективних та мультифункціональних інструментів для роботи з інформацією різних видів є метод майндмеппінгу, основа якого – створення інтелект-карт.

Стан дослідження. Питаннями створення та використання інтелект-карт у різних сферах життєдіяльності займаються зарубіжні науковці, зокрема: Б. Бюзен, Т. Бюзен, Х. Мюллер, Б. Санто, Б. Твісс, Р. Фостер, В. Хартман, Й. Шумпетер та ін. Серед вітчизняних вчених: О. Аксьонова, Л. Гончаренко, Н. Терещенко, Г. Ковальчук, М. Сакович, Н. Хвесеня та ін.

Незважаючи на значну кількість наукових розвідок із проблеми створення та використання інтелект-карт у різних сферах життя людей, питання щодо застосування методу майндмеппінгу на уроках у початковій школі залишається недостатньо вирішеним.

Мета статті полягає в теоретичному аналізі та обґрунтуванні переваг та особливостей застосування методу майндмеппінгу на уроках у початковій школі.

Виклад основного матеріалу. Концепцію інтелект-карт запропонував у 1960-х роках британський психолог, автор і консультант із питань освіти Тоні Бюзен. Він досліджував особливості мислення найвеличніших геніїв в історії, таких як Леонардо да Вінчі, Галілео Галілей, Річард Фейнман, Альберт Ейнштейн та інші, щоб зрозуміти, як їм вдавалося використовувати можливості свого мозку на 100%. Зрештою, він дійшов висновку, що процес їхнього мислення спирався на фантазію, уяву й асоціації. Поеднуючи цей досвід із досягненнями психології в галузі мислення та пам'яті, Тоні Бюзен розробив власну концепцію інтелект-карт.

Інтелект-карта або карта розуму, карта знань, карта пам'яті, асоціативна карта, ментальна карта (англ. *Mind map*) – це схема, яка візуалізує певну інформацію при її обробці людиною, спосіб зображення процесу загального системного мислення за допомогою структурно-логічних схем радіальної організації [2].

Тоні Бюзен переконаний, що мозок людини не мислить списками, він мислить органічно, природно [1, с. 37]. Інтелект-карта повторює нейронну структуру, яка формується в головному мозку людини під час обробки інформації. Вона імітує безліч синапсів і з'єднань між клітинами мозку, таким чином уподібнюючись самій людській природі. Дендрити й синапси

нейронів у сукупності створюють своєрідну внутрішню інтелект-карту [1, с. 53].

Створення інтелект-карти посилює природні функції мозку за рахунок стимулювання радіантного мислення. Саме радіантне мислення відіграє ключову роль у створенні інтелект-карт. Інтелект-карта – це графічне вираження процесу радіантного мислення. Радіантне мислення – асоціативні мисленнєві операції, відправною точкою яких є центральний об'єкт [2, с. 57].

Інтелект-карта завжди будується навколо центрального об'єкта. Кожне слово і графічне зображення стають центром чергової асоціації, а весь процес побудови карти є нескінченним ланцюгом асоціацій, які виходять із загального центру або сходяться до нього.

Інтелект-карта максимально ефективно включає в роботу кору головного мозку. Вона активує «цілісне» мислення, задіюючи як логічну ліву півкулю, так і творчу праву півкулю мозку. Ліва півкуля контролює аналітичний і вербальний режим мислення, а права – образний режим і сприйняття (перцептивний режим).

За сприйняття кольору відповідає права півкуля головного мозку, тоді як за обробку вербальної інформації – ліва півкуля. Тобто комбінація кольору і слів активізує обидві півкулі. Багатоколірність стимулює пам'ять і творче мислення. Результати численних досліджень свідчать про те, що правильно підібрана комбінація кольорів здатна привернути увагу, значно покращити розуміння, стимулювати мотивацію, викликати жваву комунікацію, покращити здатність до обробки і зберігання зображень [1, с. 38]. Колір може також виконувати функцію коду. Якщо використовувати спеціальні кольори для зображення різних областей і тем на інтелект-карті, вони стануть умовними позначеннями, завдяки яким запам'ятати інформацію буде набагато простіше.

Малюнки й ілюстрації аналогічно кольору стимулюють гармонійну роботу лівої та правої півкулі мозку, врівноважуючи лінгвістичні й візуальні навички людини. На відміну від слів, зображення сприймаються миттєво: мозок опрацьовує візуальну інформацію в 60000 разів швидше, ніж вербальні повідомлення [1, с. 38–39]. Крім того, зображення стимулюють уяву, багаті на асоціації і не мають обмежень вербальної комунікації. Для того, щоб малюнки в інтелект-карті були ще ефективнішими, вони мають бути лаконічними, чіткими й кольоровими. Завдяки цьому вони стають привабливими, стимулюючими й краще запам'ятовуються.

У правильно складеній інтелект-карті на гілках фіксуються окремі слова. Це потрібно робити, тому що кожне окреме слово викликає власний унікальний набір асоціацій і таким чином сприяє генеруванню нових ідей. Порівняно зі словом фраза являє собою смислову одиницю з фіксованим значенням, її здатність викликати вільні асоціації обмежена, як наслідок, обмежений і її ступінь впливу. Якщо без фрази не обійтися, слова варто

розташувати на гілці трішки далі одне від одного, щоб від кожного слова можна було намалювати окрему гілку.

Отже, у правильної інтелект-карти є три основні складові:

1. Центральний образ, який передає тему (предмет) вивчення.
2. Товсті основні гілки, які відходять від центрального зображення.

Ці гілки являють собою ключові теми, які відносяться до предмету вивчення. Кожна з гілок повинна мати свій колір. У свою чергу, основні гілки поділяються на гілки другого й третього рівнів, тобто підтеми.

3. Єдине ключове слово чи малюнок на кожній гілці.

Процес створення інтелект-карт Т. Бюзен назвав майндмеппінгом (англ. *Mind Mapping*).

З огляду на визначення автором терміну «майндмеппінг», розуміємо метод майндмеппінгу як метод, основою якого є процес створення інтелект-карт.

Для того, щоб зробити процес майндмеппінгу максимально ефективним необхідно дотримуватися законів створення інтелект-карт.

Як нам вдалося з'ясувати, основні закони створення інтелект-карт такі:

1. Завжди використовувати чистий аркуш паперу, щоб лінії або клітинки не відволікали від творчого процесу. Аркуш має бути достатньо великим, щоб помістити всі гілки.

2. Аркуш має бути розташований горизонтально, адже це дасть більше свободи і простору. Більше того, інформація на горизонтальній інтелект-карті краще сприймається, так як всю сторінку можна подивитися нелінійно – від центра по колу.

3. Завжди використовувати центральний образ. Графічний образ автоматично потрапляє в фокус зору, а отже, і мозку. Він дає початок чисельним асоціаціям і надзвичайно ефективний в якості фактора, який сприяє кращому запам'ятовуванню інформації. Якщо якесь слово має центральне значення для інтелект-карти, його можна спробувати перетворити в малюнок, використовуючи при цьому переваги об'ємного зображення, палітри кольорів і привабливої форми.

4. Розташовувати гілки по колу від центрального образу.

5. На кожній гілці має розміщуватися лише одне ключове слово або малюнок. Гілки необхідно робити приблизно такої ж довжини, як слово чи зображення на них. Цей закон дозволяє розміщувати слова тісніше одне до одного, тим самим сприяючи скорішому виникненню асоціації. Крім того, зекономлений простір дозволяє додати до інтелект-карти більше інформації.

6. Під час роботи над інтелект-картою, якомога частіше використовувати зображення, символи, коди тощо. Використання графічних образів забезпечує ефективний баланс між мовними і візуальними функціями кори головного мозку, удосконалюючи вміння сприймати візуальний світ.

7. Використовувати кольори. Вибір вдалих кольорів при створенні інтелект-карти забезпечить швидкий доступ до інформації, дозволить краще запам'ятовувати інформацію і буде сприяти збільшенню кількості і діапазону творчих ідей.

8. Використовувати друковані літери. Друковані літери мають зручну форму для прочитання, що дає можливість мозку з легкістю їх «фотографувати». Час, який потрібен для написання друкованих літер, компенсується тими перевагами, які вони дають, а саме стрімке формування асоціацій і швидке згадування. Використання друкованих літер також стимулює прагнення до лаконічності й стислості.

9. Робити малюнки й слова об'ємними. Об'ємне зображення краще сприймається й запам'ятовується. Таким чином, найважливіші елементи інтелект-карти можна підкреслити, надавши їм об'єму.

10. Варіювати розміри літер й малюнків, товщину ліній. Це найкращий спосіб вказати на їхнє значення в інтелект-карті. Крім того, об'єкт великого розміру більше привертає увагу і легше запам'ятовується.

11. Використовувати стрілки і з'єднувальні лінії, коли необхідно показати зв'язки між елементами інтелект-карти. Око мимоволі слідкує за стрілками в напрямку, який вони вказують, виявляючи тим самим зв'язок між окремими елементами інтелект-карти. Стрілки можуть бути односпрямованими, двонаправленими, варіюватися по довжині, товщині, формі; можуть використовуватися також об'ємні стрілки. Їх головне призначення – задавати напрям думок.

12. Обирати оптимальні відстані між елементами інтелект-карти. Інтелект-карта буде виглядати більш впорядкованою і закінченою, якщо навколо її елементів буде збережено вільний простір.

Для того, щоб перевірити, чи є діаграма справжньою інтелект-картою, потрібно дати відповіді на такі запитання:

- Чи присутня чітка центральна концепція?
- Чи є чітке центральне зображення, яке виражає цю концепцію?
- Чи розходитьса діаграма по колу від центра?
- Чи присутнє тільки одне слово на кожній гілці?
- Чи є малюнки й ілюстрації?
- Чи використовується багато кольорів?
- Чи є діаграма зрозумілою?
- Чи є зовнішній вигляд діаграми органічним і природним?
- Чи є діаграма візуально привабливою?

Якщо відповідь хоча б на одне з цих питань «ні», це означає, що діаграма не є справжньою інтелект-картою.

Застосування інтелект-карт у сфері загальної середньої освіти не є поширеною практикою, натомість, перевагу досі здебільшого надають

стандартному лінійному запису, традиційному конспектуванню інформації та ідей. Хоча при порівнянні традиційного конспектування та створення інтелект-карти, очевидно, що майндмеппінг є набагато ефективнішим методом роботи з інформацією (табл. 1).

Таблиця 1

Основні особливості традиційного конспектування порівняно зі створенням інтелект-карти

Традиційне конспектування	Створення інтелект-карти
Лінійне	Багатоаспектна
Одноколірне	Багатоколірна
Вербальне	Комбінація слів і зображень
Списки	Асоціації
Послідовне	Багатопланова
Обмежуюче	Дає волю уяві
Безсистемне	Аналітична

Правильна інтелект-карта дозволяє:

- генерувати, унаочнювати, структурувати та класифікувати ідеї;
- поліпшити й прискорити процес запам'ятовування фактів, слів та образів;
- упорядковувати та опрацьовувати інформацію;
- надихнутися на пошук творчого рішення;
- продемонструвати концепції;
- аналізувати ситуації та події;
- ефективно планувати;
- підсумувати результати діяльності тощо.

Розглянемо основні переваги використання методу майндмеппінгу в освітньому процесі початкової школи:

1. Інтелект-карта допомагає реалізувати один із основних принципів навчання – принцип наочності. Вона дає змогу охопити все одним поглядом, оскільки ця діаграма показує все найважливіше в асоціативних зв'язках та порівняннях. Застосування такої наочності у процесі навчання сприяє розумовому розвитку учнів, полегшує процес засвоєння інформації, допомагає виявити зв'язок між науковими знаннями, фактами і життям, між теорією і практикою, формує вміння виділяти головне і запам'ятовувати

його, активізує увагу при засвоєнні навчального матеріалу, сприяє розвитку інтересу до знань, допомагає сприймати об'єкт у розмаїтті його сторін і зв'язків, стимулює розвиток мотиваційної сфери учнів.

2. Процес створення інтелект-карти дозволяє розвинути творче та наочно-образне мислення учнів.

3. Метод майндмеппінгу розвиває логічне мислення та вміння згортати весь навчальний матеріал до найважливішого, підвищує якість та інтенсифікує процес навчання, тренує пам'ять.

4. Використання інтелект-карт допомагає підвищити концентрацію уваги учнів.

5. Завдяки інтелект-картам та їхній графічній привабливості процес генерації ідей стає цікавішим, швидшим та ефективнішим.

6. Використання інтелект-карт забезпечує високий ступінь залученості учнів до освітнього процесу. При використанні цього методу школярі з пасивних отримувачів знань перетворюються на активних учасників процесу навчання.

7. Застосування методу майндмеппінгу забезпечує економію часу на уроці.

Метод майндмеппінгу є мультифункціональним інструментом для вчителя і може застосовуватися на уроках із будь-якого навчального предмету, під час уроків всіх типів та на різних етапах уроку, залежно від поставленої мети та завдань. А також, під час робіт, пов'язаних з організацією проектно-дослідної діяльності учнів, при підготовці самостійного (домашнього) завдання (індивідуально або в групі), при дистанційному навчанні, як матеріали для підготовки до олімпіад, конкурсів тощо.

Висновки. Нами обґрунтовано переваги та особливості застосування методу майндмеппінгу на уроках у початковій школі; розкрито процес створення інтелект-карти; схарактеризовано основні переваги створення інтелект-карти у порівнянні з традиційним конспектуванням.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в розробленні методики застосування методу майндмеппінгу на уроках у початковій школі, методики організації роботи вчителів початкових класів до застосування методу майндмеппінгу в освітньому процесі.

Список використаних джерел

1. Бьюзен Тони. Интеллект-карты. Полное руководство по мощному инструменту мышления / Пер. с англ. Ю. Константиновой. Москва : Манн, Иванов и Фербер, 2019. 208 с.
2. Бьюзен Тони, Бьюзен Барри. Супермышление: Измените свою жизнь с помощью интеллект-карт / Пер. с англ. Е. Самсонова. Минск : Попурри, 2014. 272 с.
3. Бьюзен Тони. Умные родители – гениальный ребёнок / Пер. с англ. С. Борича. Минск : Попурри, 2013. 458 с.
4. Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року.
5. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
6. Концепція Нової української школи. [Електронний ресурс]. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
7. Buzan Tony. Mind maps at work: How to be the best at your job and still have time to play / New York: Thorsons, 2004. 233 p.
8. Buzan Tony. Modern Mind Mapping for Smarter Thinking / Cardiff: Proactive Press, 2013. 181 p.
9. Buzan Tony. The ultimate book of mind maps: Unlock your creativity, boost your memory, change your life / New York: Thorsons, 2005. 218 p.

ПЕДАГОГІКА ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ ТА СЕРЕДНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

О.В. Колесник,

викладач Вінницького фахового коледжу економіки та підприємництва
Західноукраїнського національного університету, м. Вінниця

Т.В. Голєва,

викладач Вінницького технічного коледжу, м. Вінниця

РОЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ У ВНЗ НА СТАНОВЛЕННІ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКА

У час, коли українське суспільство переживає глибокі трансформаційні процеси в усіх сферах свого існування, відбуваються кардинальні реформи й у системі освіти. Серед умов забезпечення сучасного рівня освіти одне з провідних місць займають соціально-педагогічний патронаж і соціально-психологічне забезпечення навчально-виховного процесу [1, с. 23]. Більш глобальна життєва перспектива у молоді, як правило, поєднується із проблемою професійного самовизначення, працевлаштування, матеріального забезпечення майбутнього життя. У сучасних соціальних умовах молодому фахівцю знайти своє місце в суспільстві досить складно. Адже життєвий шлях – це не приватне життя окремої особистості, а окреслення її творчого самостійного внеску в розвиток суспільства. Юнацтво ж акцентує увагу на своїх потенціях, можливості гуманізації життя, пошуках сенсу існування. Воно психологічно готове діяти, активно себе виявляти, але часто стикається з невизначеністю цілей, недостатнім життєвим досвідом, непослідовністю, невмінням спрямувати свою енергію в потрібне русло. Пошукам сфери самовиявлення не завжди допомагають такі властиві юності риси, як гострота сприймання, емоційна надмірність, динаміка настроїв, нагальна потреба в контактах [2, с. 17].

У зв'язку з малоефективністю застосування в боротьбі з цими явищами традиційних педагогічних методів і методик виникає потреба розробки новітніх психолого-педагогічних технологій, залучення кваліфікованих фахівців у галузі прикладної психології, соціальної роботи й соціальної педагогіки. Таким чином, психологічна служба набуває статусу не тільки

органічної складової системи освіти України, зокрема професійної, а й суттєвого важеля у забезпеченні процесів її модернізації. Розуміння значущості діяльності психологічної служби потребує відповідей на питання: ким за своєю сутністю є практичний психолог навчального закладу? У чому полягає організація його діяльності в умовах навчально-виховного процесу? Хто є суб'єктами його впливу? Чим відрізняється його робота від роботи педагогів, вихователів, майстрів виробничого навчання, лікарів та юристів? Основу студентського контингенту в навчальних закладах становлять особи старшого віку, який вікова психологія називає періодом юності. Він характеризується виразною індивідуальною активністю, захопленням сьогоденням водночас із дедалі чіткішою орієнтацією на майбутнє. Молода людина перебуває на порозі дорослого, самостійного життя, прагне зрозуміти своє призначення. Важливою характеристикою юнацтва є його схильність до творчих мрій, коли у своїх фантазіях і раціональних побудовах майбутнього переживається власний імовірний творчий шлях, плануються можливості самовизначення. Загальний соціальний зміст професії, тобто її важливість, необхідність для життя і благополуччя стають основою її ідеалізації [3, с. 13].

В. Роменець зазначає, що думка юнака про виняткову важливість обраної ним професії є справжнім відкриттям. «Причини, які спонукають молодь до обрання професії, – писав він, – виникають спочатку в таємничоінтригуючих ділянках пізнання і творчості, що пов'язується генетично з юнацьким інтересом до незвичайного, а потім з'являються прагнення до діяльності...» [4, с. 110]. Юність і період ранньої молодості переважно забезпечують творчу продуктивність, імовірність до якомога більшої самореалізації протягом подальшого життєвого шляху. К. Ушинський називає цей віковий період «...найбільш вирішальним у житті людини, коли остаточно складається фундамент ціннісних орієнтацій, вимальовується проекція головних напрямів пошуків самореалізації на інших вікових етапах» [5, с. 448]. Таким чином, працівники психологічної служби навчальних закладів, мають надати допомогу майбутнім фахівцям у виборі конкретної галузі професійної діяльності та рекомендації щодо вдалого вибору професії. Внутрішні конфлікти породжують зовнішні, маскуючись під суперечки, непорозуміння з оточуючими. Внаслідок цього підліток опиняється у складній життєвій ситуації, коли має зробити вибір, прийняти відповідальне рішення. Сприймання себе як детермінанта саморозвитку набуває нової якості як ставлення до людини, що взаємодіє з іншими людьми. Якщо на попередньому віковому етапі найголовнішим у ставленні до себе було усвідомлення власної неповторності, несхожості ні на кого, то в період юності – це усвідомлення себе не лише як окремої яскравої індивідуальності, а й як члена групи, комунікатора, що налагоджує контакти з постійно зростаючим колом людей, з великим і складним світом [6, с. 116].

І. Сеченов, досліджуючи уяву, зокрема механізм ідеалізації, шляхи її виникнення, випадки її позитивного й негативного впливу на характер людини, довів, що в юнацькому віці, завдяки властивій йому симпатійній уяві, легко виховати такі якості, як почуття обов'язку, любов до праці й добра. Незадоволеність окремими рисами свого характеру супроводжується у підлітків невпевненістю у власних можливостях пристосовуватися до реального життя. Та саме «...відчуття переконаності власними спроможностями забезпечувати себе у розвитку духовності, передусім власного культурного поступу» називає І. Зязюн показником найважливішої характеристики особистості – її психологічної стійкості [7, с. 55]. Тому в своїй діяльності працівникам психологічної служби навчального закладу важливо звернути увагу на розвиток в студентів відчуття власної впевненості, необхідної людині в усіх життєвих ситуаціях, зокрема у професійній діяльності, яка пов'язана із людськими контактами. Характеризуючи впевненість у собі як результат переживання людиною своїх можливостей у розв'язанні життєвих завдань, І. Зязюн наголошує, що «...самовпевненість як показник переконаності у своїх можливостях, стійкості поведінки уможливорюється тоді, коли самооцінка адекватна реальним можливостям особистості» [8, с. 199–200]. І хоча самовпевненість започатковується в ранньому дитинстві, особливо інтенсивний її розвиток відбувається в юності, триваючи усе життя. Отже, під час оволодіння професією студент має можливість, за умов правильно організованої психологічної допомоги в закладі освіти, сприйняти установку на вироблення психологічних програм із критичним, дослідницьким ставленням до світу й до себе, тобто на формування чіткого образу «Я», що приведе першочергово до більш глибокого пізнання самого себе. У період юності проходить інтенсивний розвиток рефлексії. Момент її підключення вважається «...вирішальним, ключовим, тому що саме з цього моменту кожний вчинок стає відбиттям нового, глибинного, відповідального ставлення до власного існування» [9, с. 4]. Рефлексія ніби припиняє безперервність життєвого процесу і надає людині змогу побачити його ззовні. У результаті особливої значущості набувають моральні переживання, небайдуже, пристрасне ставлення до оточуючих. Допомогти молодій людині зорієнтуватися в такій складній ситуації покликана психологічна допомога в системі освіти, основна мета діяльності якої полягає не тільки в соціально-психологічному забезпеченні процесу реформування освіти на всіх її рівнях, підвищення ефективності навчально-виховної діяльності, а й у професійному сприянні саморозвиткові особистості індивіда, захисті психічного здоров'я всіх учасників навчально-виховного процесу шляхом проведення психологічної експертизи й діагностики, соціально-психологічної корекції, профілактики, соціальної реабілітації, психологічної просвіти. Зважаючи на це, слід зауважити, що працівники психологічної служби навчального

закладу належать до педагогічних працівників і виконують свої функції у співпраці з адміністрацією, педагогічним колективом, батьками чи вихованців навчального закладу.

Список використаних джерел

1. Словник психолого-педагогічних термінів і понять / Упорядн. Ю.В. Буган, В.І. Уруський. – Тернопіль: Астон, 2001. – 176 с.
2. Людина і суспільство. Навч. посібник. Вид. 2-ге, перероб. і доп./ За ред. проф. А. Яртися та проф. В. Мельника. — Львів: Світ, 2005. – 415 с.
3. Максименко С.Д. Індивідуальні особливості мислення дитини – Київ: Знання УРСР, 1977. – 48с.
4. Максименко С.Д. Основи генетичної психології. – Київ, 1998. – 218 с.
5. Максименко С.Д. Общая психология. – Київ: Ваклер, 1999. – 528 с.
6. Максименко С.Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці. – Київ: Наукова думка, 1999. – 216с.
7. Максименко С.Д. Розвиток психіки в онтогенезі: [В 2 т]. Т.1: Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології. – Київ: Форум, 2002. – 319 с.
8. Максименко С.Д., Максименко К.С., Папуча М.В. Психологія особистості: Підручник. – Київ: ТОВ «КММ», 2007. – 296 с.
9. Максименко С.Д. Особистість починається з любові // Практична психологія та соціальна робота : Науково-практичний та освітньо-методичний журнал. – 2004. – № 9. – С. 1–8.

ПОЗАШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Г.І. Слободяник,

доктор наук в галузі психології, кандидат медичних наук,
професор кафедри загальної та клінічної медицини, спеціаліст вищої категорії,
методист ДОЕЦ Інститут медичних та фармацевтичних наук МАУП,
Дитячий оздоровчо-екологічний центр Оболонського району міста Києва, м. Київ

ОСНОВНІ НАПРЯМИ, ЗМІСТ ТА ФОРМИ РОБОТИ ДИТЯЧОГО ОЗДОРОВЧО-ЕКОЛОГІЧНОГО ЦЕНТРУ ОБОЛОНСЬКОГО РАЙОНУ МІСТА КИЄВА З ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ (2010–2016 роки)

Навчально-виховний процес у Дитячому оздоровчо-екологічному центрі Оболонського району м. Києва проводиться за такими напрямками: оздоровчо-профілактичний, фізкультурно-спортивний, еколого-натуралістичний, туристсько-краєзнавчий, художньо-естетичний, дослідницько-експериментальний, військово-патріотичний, соціально-реабілітаційний, науково-технічний, гуманітарний. Педагогічна діяльність здійснюється диференційовано (відповідно до індивідуальних можливостей, інтересів, нахилів, здібностей гуртківців з урахуванням їх віку, психофізичних особливостей, стану здоров'я). Використовуються різні організаційні форми роботи: гурткова, клубна, традиційні заняття і комбіновані заняття з використанням інноваційних технологій, навчально-тренувальні, групові та індивідуальні заняття, лекції, семінари, курси, вікторини, концерти, змагання, репетиції, виступи, екскурсії, практична робота в майстернях, лабораторіях, на природі та інші.

Навчання проходить за 3-ма рівнями: початковий, основний, вищий.

Навчальні програми у ДОЕЦ відповідають меті і завданням діяльності закладу. Творчі об'єднання працюють за програмами, розробленими керівниками гуртків і методистами ДОЕЦ (2-авторські, і 50 програм, які є адаптованим варіантом навчальних програм, затверджених МОН України).

У ДОЕЦ було розроблено 4 довгострокові комплексні програми:

– «Створи себе і красу навколо себе» – це програма оздоровчо-екологічного лекторію, в якому проводиться просвітницька, оздоровча,

художньо-практична робота з дітьми молодшого шкільного віку (було охоплено 13 шкіл району);

– «Шляхи соціалізації дітей та молоді з особливими потребами» – інклюзивна освіта для дітей і молоді, з обмеженими можливостями, розумовими вадами (надрукована у газеті «Позашкілля»);

– «Оздоровчі групи раннього розвитку» – розвиток у дітей дошкільного віку, особливо у тих, хто не відвідує дошкільні навчальні заклади, навичок самопізнання і комунікативних навичок, адаптація до нового соціального середовища в умовах психологічного комфорту, інтелектуальний і творчий розвиток, формування толерантного відношення до оточуючих, позитивної мотивації на здоровий спосіб життя.

– «Літня школа радості і здоров'я» – дозвіллево-ігрова діяльність влітку з включенням здоров'язберігаючих технологій з дітьми пришкільних таборів загальноосвітніх навчальних закладів району.

Матеріально-технічна база ДООЦ постійно покращувалася, збільшується кількість навчальних приміщень для оздоровчо-профілактичної, спортивно-оздоровчої роботи, для занять мистецького спрямування, психологічної служби, проведення тренінгів і майстер-класів.

Оснащення кабінетів для гуртків коригуючої і оздоровчої гімнастики та оздоровчої хореографії, спортивні зали відповідають сучасним вимогам до занять з використанням здоров'язберігаючих технологій.

Для забезпечення навчального процесу використовувалися засоби аудіо-та відео- супроводження, фонд відеотеки, мультимедійні ПЕОМ з підключенням до системи Інтернет.

Навчально-методичне забезпечення. Методичний сектор ДООЦ, який є самостійним структурним підрозділом, створив інформаційно-ресурсний центр. У центрі знаходиться банк даних, в якому зосереджується інформація щодо рівня психолого-педагогічної компетентності педагогів, динаміки їх розвитку, творчих здобутків, результати роботи за відповідним напрямом, забезпечується інформаційний супровід інноваційних процесів. Матеріали розміщені тематично: «Навчаючи розвивати і виховувати», «Педагогічна скарбничка», «Стежками творчості», «Від творчого педагога до творчого вихованця» та ін. Випускаються інформаційно-методичні вісники «Досвід. Пошук. Творчість», «Формування здорового способу життя», «Інноваційні форми роботи в гуртках різного напрямку» та інші.

Методичний кабінет ДООЦ є справжньою лабораторією, помічником і порадиником педагогів. Методисти використовують різні форми роботи: колективні; групові; індивідуальні.

У ДООЦ проводиться велика кількість науково-методичних конференцій, семінарів, круглих столів різного рівня, тренінгових занять, майстер-класів для різних категорій педагогічних працівників, на яких педагоги Центру діляться власним досвідом роботи.

Виховна робота спрямовувалася на задоволення інтересів вихованців, поєднання їх особистісних потреб та суспільних інтересів. Стратегічною основою виховної діяльності у ДООЄ є, в першу чергу, збереження здоров'я (фізичного, психічного, духовного, соціального), оволодіння дітьми і підлітками необхідними життєвими компетенціями та формуванням духовно і морально зрілої особистості, яка може позитивно вирішувати проблемні ситуації, здатна до збереження своєї індивідуальності, саморозвитку і самореалізації.

Орієнтиром для вироблення виховної системи закладу стала програма «Основні орієнтири виховання учнів 1–12 класів», яка розроблена Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти МОН України спільно з Інститутом проблем виховання АПН України. Програма спрямувала виховну роботу Центру на систему загальнокультурних і національних цінностей та відповідну сукупність соціально значущих якостей особистості, що характеризують її ставлення до самої себе, сім'ї, родини, людей, до праці, природи, мистецтва, до суспільства і держави.

Виховний процес у закладі здійснюється на діяльнісному принципі з використанням сучасних підходів – інноваційних виховних та психолого-педагогічних технологій, нових форм діяльності, що базуються на добровільному сприйнятті та осмисленні суті моральних правил і норм, усвідомлених нормах поведінки, активному включенню вихованців у виховний процес на засадах співпраці, діалогу, партнерства.

Центр активно співпрацює з науковцями і постійно здійснює спільну дослідно-експериментальну роботу за різними напрямками діяльності:

- «Використання різних видів мистецтва у допрофесійній підготовці учнів позашкільних закладів освіти» спільно з Інститутом педагогіки і психології професійної освіти НАПН України (2006–2009 роки);
- «Педагогічні засади оптимізації виховного потенціалу навчального процесу у позашкільному навчальному закладі» з Інститутом проблем виховання НАПН України (2009–2012 роки);
- «Естетичні та етичні основи розвитку педагогічної майстерності викладачів в умовах позашкільної освіти» з Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих (2010–2013 роки).

З лютого 2010 року у ДООЄ розпочалася дослідно-експериментальна робота Всеукраїнського рівня «Виховний простір позашкільного навчального закладу як важливий чинник соціалізації дітей та молоді» спільно з Інститутом інноваційних технологій та змісту освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Національною академією державного управління при Президентові України, Інститутом обдарованої дитини та Інститутом проблем виховання НАПН України, Головним управлінням освіти і науки Київської міської державної адміністрації, управлінням освіти Оболонської районної у м. Києві державної адміністрації. Закінчено

концептуально-діагностичний і розпочато формувально-розвивальний етап, який відповідно до Програми проведення дослідно-експериментальної роботи закінчиться у 2012 році.

Педагогічний колектив Центру рухається у напрямі створення духовної основи простору вихованця і педагога, розвитку і формуванні особистості сучасної дитини, координуючи взаємодію вихованців із соціокультурним і природним оточенням, організовуючи різні культурні форми життя закладу, побудовані на визнанні самоцінності кожного, використанні виховного потенціалу з усього, що нас оточує (люди, природа, соціум).

У зв'язку з інноваційними процесами, що відбуваються у ДООЦ, створюється і впроваджується Інноваційна модель виховного простору ДООЦ. Педагогічний колектив працює у напрямі поєднання ціннісних орієнтацій у навчально-виховній діяльності, а виховну практику спрямовує на розвиток позитивних властивостей і якостей дітей, включення їх у процеси життєдіяльності Центру, як суб'єктів діяльності.

Управлінська діяльність здійснювалася на засадах чинного законодавства України та Статуту Центру.

У своїй роботі педагогічний колектив ДООЦ керується Конвенцією про права дитини, вимогами Законів України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», Положенням про позашкільний навчальний заклад, Національною доктриною розвитку освіти, концепціями про позашкільне навчання і виховання творчої особистості, про роботу з обдарованими дітьми, іншими нормативно-правовими та інструктивними документами Міністерства освіти і науки, молоді і спорту України, науково-методичними матеріалами науковців НАН України, АПН України.

ДООЦ працював над виконанням соціального замовлення на позашкільну освіту, здійснює цілеспрямовану роботу з формування ефективного стилю управління, орієнтованого на створення сприятливих умов для актуалізації та реалізації творчого потенціалу кожного педагога зокрема та колективу в цілому.

Оптимізація діяльності закладу спрямовує роботу директора та його заступників на вдосконалення керівництва всіма ланками діяльності закладу та створення моделі управлінської системи. Необхідною умовою її ефективності є проведення освітянського, зокрема педагогічного, менеджменту як у напрямі самоорганізації, так і в напрямі організації діяльності різних систем і підсистем за функціями – планування, організація, мотивація і контроль.

Функціональне призначення науково-методичного рівня управління полягає у залученні педагогів Центру до творчо-пошукової, науково-дослідної роботи, створення умов для розробки нових програм, підвищення власного рівня психолого-педагогічної компетентності, проектування різних варіантів вирішення методичних проблем, розвитку ініціативи та відповідальності

педагогів за прийняті рішення, формування позитивного психологічного клімату, культури міжособистісного спілкування на засадах толерантності, взаємоповаги, ділового співробітництва.

Список використаних джерел

1. Альманах роботи позашкільного закладу Дитячий оздоровчо-екологічний центр (1994–2015 роки). Слободяник Г.І., Герасімова А.С. (автори). Альманах. – К., 2020. – С. 80.
2. Неперервна освіта для сталого розвитку: філософсько-теоретичні контексти та педагогічна практика: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції. 12 грудня 2019 р., м. Дніпро, КЗВО «ДАНО» ДОР». / Наук. ред. О.Є. Висоцька. – Дніпро: СПД «Охотнік», 2020. – 376 с.
3. «Дитячий оздоровчо-екологічний центр – сучасний позашкільний заклад культури здоров'я та духовності (період роботи 2006–2015 роки)». Слободяник Г.І., Герасімова А.С., Науменко Р.А., Павленко Л.І., 2020 р. – С. 66.
4. Слободяник Г.І., Герасімова А.С. Дитячий оздоровчо-екологічний центр Оболонського району м. Києва – центр краси, души, здоров'я для молоді та підлітків. // Мат. II Міжнар. наук.-практ. конф.: «Філософсько-світоглядні та культурологічні контексти неперервної освіти». Дніпро. – 2020. – С. 57–58.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА ЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ

І.В. Дериволкова,

здобувач вищої освіти ступеня магістра
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

науковий керівник: ***І.О. Лук'янченко,***

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри германської філології та МВІМ
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

ВИМОГИ ДО ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЕВОГО РЕПЕРТУАРУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Мовлення вчителя іноземної мови становить один із найважливіших аспектів його педагогічної діяльності. Особливістю уроку іноземної мови є взаємодія вчителя та учня засобами іноземної мови, тобто такий урок завжди передбачає спілкування. Завдання вчителя – забезпечити процес оволодіння учнями іншомовною комунікативною поведінкою «через іноземну мову, за допомогою якої учень конструює культуру народу, що нею послуговується» [1, с. 20]. Вирішення цього завдання вимагає від вчителя у тому числі вибору мовних засобів, відповідних навчально-педагогічній ситуації з урахуванням норм та правил педагогічного спілкування носіїв мови. Такі мовленнєві засоби організації та проведення уроку є мовним ядром комунікативно-мовленнєвого репертуару вчителя іноземної мови (термін W. Littlewood [2]), який розуміємо як лінгвістично, психологічно і методично обумовлений вибір професійно маркованих мовних засобів, які вчитель використовує на уроці для взаємодії з класом з метою реалізації поставлених завдань.

Проведений аналіз наукової літератури показав, що аспект мовленнєвої підготовки вчителя викликає інтерес як науковців, так і практиків. Так зарубіжні вчені, серед яких R. L. Allwright, R. A. W. Berry, D. A. Consolo, A. Doff, M. Slattery, J. Willis, R. Watson Todd та інші, особливо цікавляться стратегіями іншомовної взаємодії вчителя з учнями. Навчання професійного мовлення з урахуванням специфічних особливостей професійно-педагогічної

діяльності вчителів іноземних мов є предметом інтересу Н. Добіжи, Ю. Єреміна, О. Кузлякіної, С. Роман, С. Шатилова, О. Юрової та інших науковців. Не зважаючи на численну наявність робіт, присвячених мовленню вчителя іноземної мови як елементу його комунікативно-навчальної діяльності, це питання потребує доповнення та уточнення.

Мета нашої наукової розвідки – окреслити вимоги до вправ, спрямованих на формування комунікативно-мовленнєвого репертуару майбутнього вчителя англійської мови.

На нашу думку, у процесі підготовки майбутніх вчителів іноземних мов слід починати формування їх комунікативно-мовленнєвого репертуару вже з молодших курсів. Доцільно звернутися до навчання здобувачів адекватно використовувати професійно марковані мовні засоби (так звані «вирази класного вжитку») відповідно до навчально-педагогічної ситуації на заняттях з практики усного та писемного мовлення основною іноземною мовою.

Вважаємо, що для успішного оволодіння здобувачами вищої освіти мовними засобами майбутньої комунікативно-навчальної діяльності потрібна цілеспрямована робота на основі спеціальної системи вправ. Щодо вимог до такої системи вправ, акцентуємо на наявності автентичного мовного матеріалу (виразів класного вжитку), відібраного з урахуванням норм та правил педагогічного спілкування носіїв англійської мови; відсутності потенційно важкого граматичного і лексичного матеріалу за винятком власне виразів класного вжитку; відповідності завдань року навчання (тобто іншомовному досвіду здобувачів); реалізації принципу наростання ступеня складності; забезпеченні високої пізнавальної активності здобувачів через урахування мотивації; урахування комунікативно-когнітивного підходу.

Зазначимо, що ідея психолінгвістів про існування трьох стадій розвитку мовленнєвих автоматизмів знайшла своє відображення у методиці викладання іноземних мов як теорія етапів формування мовних навичок (О. Леонтьєв [2], Є. Пасов [3]). Враховуючи цю теорію, вважаємо, що система вправ, спрямована на формування у майбутніх вчителів англійської мови навичок адекватного використання професійно маркованих мовних засобів, має реалізуватися в межах трьох етапів: (1) етап ознайомлення з виразами класного вжитку; (2) етап автоматизації дій з мовленнєвими формулами в тотожних або аналогічних комунікативних ситуаціях; (3) етап подальшої автоматизації дій з виразами класного вжитку в варіативних ситуаціях професійної спрямованості.

Враховуючи зазначені етапи як ще одну вимогу до системи вправ, відзначимо, що комунікативні ситуації для презентації мовлення, автоматизації дій з професійно маркованими мовними засобами в тотожних або аналогічних комунікативних ситуаціях та подальшої автоматизації дій з ними в варіативних ситуаціях мають бути професійної спрямованості.

Розглянуті вимоги можуть бути використані як підґрунтя при розробці системи вправ, спрямованих на формування комунікативно-мовленнєвого репертуару майбутнього вчителя англійської мови

Список використаних джерел

1. Антрушина Г.Б., Афанасьева О.В., Морозова Н. Н. Лексикология английского языка : учеб. пособие для студентов. Москва : «Дрофа», 2004. 288 с.
2. Леонтьев А.А. Психолингвистические единицы и порождение речевого высказывания. Москва : Наука. 1969. 308 с.
3. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иномязычному говорению: пособие для учителей иностранного языка. Москва: Просвещение, 1985. 208 с.
4. Littlewood W. Foreign and Second Language Learning. Cambridge University Press, 1996. 114 с.

СИСТЕМА ДОДАТКОВОЇ ТА ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.147

В.В. Підлісна,

викладач вищої кваліфікаційної категорії
Чернівецький медичний фаховий коледж, м. Чернівці

О.С. Каглюк,

викладач другої кваліфікаційної категорії
Чернівецький медичний фаховий коледж, м. Чернівці

МОЖЛИВОСТІ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У даній статті проведений аналіз різноманітних методів та форм сучасного педагогічного процесу з використанням різних інформаційних технологій. Показані можливість та ефективність навчання майбутніх медичних сестер, фельдшерів та студентів медичних закладів методом дистанційного навчання. Даний вид навчання у медичній освіті не тільки забезпечує зручну систему отримання інформації, але і дозволяє розширити тематичний діапазон, скоротити час навчання, не знижуючи при цьому якості, завдяки швидкості комунікації викладача та студента, а також завдяки можливості використання майже всіх форм навчання (у тому числі самостійної роботи в електронній бібліотеці).

Ключові слова: дистанційна освіта, медичний навчальний заклад, студент, медична освіта.

Суть проблеми. При вивченні будь-якої медичної спеціальності, на відміну від гуманітарних дисциплін, візуалізація навчального матеріалу відіграє надзвичайно важливу роль у набутті студентами ключових компетентностей. Неможливо уявити отримання знань з анатомії людини без роботи у секційній, вивчення патофізіології та патологічної анатомії без роботи з мікропрепаратами, вивчення хірургії – без спостереження за ходом оперативних втручань. Можливо безліч разів прочитати у підручнику описання рентгенологічної картини захворювання, але не запам'ятати її, але достатньо один раз поглянути на рентгенограму і запам'ятати її на все життя.

Поряд з цим, за час перебування студента на лекційному чи практичному занятті необхідно викладачу максимально подати необхідний теоретичний та практичний матеріал, ознайомити студентів з новітніми науковими напрямками, світовими досягненнями та відкриттями, майбутніми перспективами даної спеціальності.

Щоб повноцінно забезпечити поєднання теоретичного та практичного матеріалу на заняттях необхідне використання різноманітних інформаційних технологій. Тому персональний комп'ютер та вихід в простір інтернет стали невід'ємними складовими навчального процесу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Згідно з останніми публікаціями, використання телекомунікацій та мережевих технологій дозволяє проводити навчання у тих випадках, коли викладач та студент розділені значною географічною відстанню. Високі технології в освіті не обійшли стороною і медицину. Галузь медицини, яка використовує телекомунікаційні та електронні інформаційні (комп'ютерні) технології для забезпечення медичної допомоги на відстані отримала назву – телемедицина. На сьогоднішній день телемедицина стала важливою частиною високопрофесійного уявлення у медичній освіті. Ефективність та необхідність даного напрямку у медицині потребують подальшого удосконалення та розширення діапазону використання. Одна з основних телемедичних технологій у навчанні, яка з'явилася на даний час поряд з віддаленим консультуванням – дистанційне навчання, яке отримує у світі все більшого поширення. Даний тип навчання охоплює найбільшою мірою вищу освіту, зокрема і медичну.

Мета роботи. На підставі аналізу сучасної науково-педагогічної та медичної літератури, чинних рекомендацій та наказів, узагальнити можливості дистанційного навчання в медицині, забезпечення розвитку клінічних вмінь в дистанційному курсі без інтегрованого навчання «обличчя в обличчя» викладача та студентів.

Виклад основної інформації. Всім відомо, що навчання медичного працівника практичним вмінням та навичкам потребує традиційного очного контакту з викладачами, але вся теоретична підготовка та тренування прийняття відповідальних рішень може проходити у дистанційній формі. Дистанційне навчання неможливо замінити терміном «заочне», адже відрізняється від нього більш зручними методами подачі необхідної інформації, розширенням географії учасників навчання, тематичного діапазону, не знижуючи при цьому якості освіти. При цьому саме в охороні здоров'я необхідне найбільш якісне, на сучасному рівні світових знань навчання та постійне удосконалення.

Студенти медичних навчальних закладів у процесі дистанційного навчання повинні отримати різнобічні технологічні знання, які необхідні у майбутній професійній діяльності. Досить значну частину знань неможливо

знайти у підручниках. Щоб повністю опанувати тим чи іншим предметом, студент використовує різноманітні додаткові ресурси. Сьогоднішня дистанційна технологія дозволяє проектувати та створювати інформаційні інструменти, які зможуть полегшити труднощі у пошуку інформації для будь-якої дисципліни у процесі навчання.

У процесі аналізу літературних даних було узагальнено переваги дистанційних технологій навчання студентів:

- ✓ гарантована якість навчання, яка доступна для всіх студентів;
- ✓ можливість навчання по місцю проживання;
- ✓ економія часових та економічних витрат;
- ✓ використання сучасних інформаційних систем: навчальні соціальні мережі, електронні бібліотеки, комп'ютерні конференції, віртуальні та симульовані конференції, майстер-класи, оцінка знань онлайн, тестування;
- ✓ безпосередній контакт з відомими вітчизняними та зарубіжними спеціалістами: телемедицина, відеоконференції, телефонні консультації, онлайн навчання;
- ✓ архівування отриманих знань.

Разом з тим, були визначені і недоліки дистанційного навчання: потреба значних кваліфікованих затрат для розробки та впровадження програм, які гарантують високу якість освіти та що, основне, забезпечення контролю клінічного досвіду. При проведенні дистанційного навчання досить важко забезпечити розвиток клінічних вмінь та навичок без інтегрованого навчання «обличчя в обличчя», «з рук в руки». Тому дане твердження потребує ретельного планування для забезпечення відповідного поєднання можливостей навчання, які відповідають часовим можливостям студентів [1].

Дослідники дали точну характеристику сучасним студентам. На даний час вони являються «цифровими аборигенами (поколінням Y та Z)», які зростають та формуються у мультимедійному світі, у світі технологій, у світі доповненої реальності, мають достатній досвід використання мобільних засобів та ресурсів та надають перевагу останнім перед класичним підручником.

До мобільних технологій, які використовуються у дистанційному навчанні належать можливості безпроводного доступу до мережі інтернет, мобільні телефони та смартфони, комунікатори, планшети, ноутбуки, електронні словники.

Дані технології відкривають можливості створення специфічного персоналізованого професійно орієнтованого мобільного простору, який відповідає сучасній компетентісно-орієнтованій концепції навчання, яка направлена на самостійний пошук інформації, критичний аналіз та практичне вирішення проблем. У той же час, мобільні технології дозволяють викладачу враховувати індивідуальні можливості та особливості студентів,

вчасно реагувати на питання та проблеми, підбирати індивідуальний темп навчання. Завдяки мобільним додаткам студенти-медики можуть негайно отримати доступ до будь-якої професійної інформації. У процесі реалізації медичної освіти рекомендується широке впровадження у дистанційне навчання наукового навчального програмного забезпечення, а саме, моделювання анатомічних об'єктів, розробка імітаційних комп'ютерних моделей, побудова ієрархічних графів, які являють собою фізіологічні процеси.

За допомогою сучасних методів навчання у студентів формується критичне мислення, вміння самостійно набувати знання та навички збору, обробки, передачі та зберігання інформації, підвищується якість знань, створюються умови для самостійного творчого засвоєння складного матеріалу.

Висновки. На основі вище викладеної інформації можна зробити висновок, що дистанційне навчання у медичних навчальних закладах можливе і дозволяє ефективно вирішувати актуальні на сьогоднішній день навчальні цілі: навчання протягом всього життя, безперервне професійне удосконалення, навчання «без меж» та в інтерактивному режимі, пропаганда отримання знань на відстані [2].

Список використаних джерел

1. Агранович Н.В., Ходжаян А.Б. Возможности и эффективность дистанционного обучения в медицине // Фундаментальные исследования. – 2012. – № 3–3. – С. 545–547
2. Касьяненко Е.Ф., Рубцова Л.Н., Димов И.Д., Богомоллова В.Ю. Дистанционное и мобильное обучение в медицинских ВУЗах: проблемы и перспективы // Современные проблемы науки и образования. – 2019. – № 5.

Г.Д. Тофан,

викладач вищої кваліфікаційної категорії
Чернівецький медичний фаховий коледж, м. Чернівці

Т.В. Баняс,

викладач першої кваліфікаційної категорії
Чернівецький медичний фаховий коледж, м. Чернівці

І.М. Висоцька,

викладач першої кваліфікаційної категорії
Чернівецький медичний фаховий коледж, м. Чернівці

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Анотація. У даній статті розглядаються основні правила, принципи формування та особливості електронних навчальних матеріалів – завдань, які створюються викладачами для забезпечення повноцінного навчання студентів-медиків в умовах карантину. Також у статті пояснюється значення термінів «навчальне завдання», «дистанційне навчання», приведена класифікація методів забезпечення дистанційного навчання та загальне описування вимог до навчальних завдань з орієнтацією на їх подальше розміщення та використання у будь-якій сучасній системі дистанційного навчання.

Ключові слова: навчальне завдання, дистанційне навчання, методи дистанційного навчання, інтерактивне завдання.

Суть проблеми. Навчальні завдання являються невід'ємною частиною процесу навчання студентів медичних навчальних закладів, які активізують їх діяльність у ході проведення аудиторних практичних занять, а також позааудиторної роботи. При цьому, під навчальними завданнями необхідно розуміти різноманітні за змістом та об'ємом види самостійної роботи, які виконуються студентами за вказанням викладача.

Сучасні тенденції освітньої діяльності потребують нових підходів до організації занять зі студентами медичних навчальних закладів, які опираються на використання системи дистанційного навчання та розміщення у ній навчальних матеріалів.

Під дистанційним навчанням викладачі повинні розуміти форму організації навчального процесу, який забезпечить взаємодію всіх його учасників на відстані (дистанційно) у електронно-мережевому середовищі за допомогою інформаційної та телекомунікаційної мережі Інтернет.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Згідно з останніми літературними даними досліджень у сфері дистанційного навчання, на сьогоднішній день на українському освітньому ринку існує надзвичайно значне різноманіття систем дистанційного навчання, які характеризуються різними ступенями складності, серед яких виділяються: методи створення

електронних ресурсів, засоби управління навчальними курсами, засоби управління процесом навчання, системи управління навчанням та навчальним контентом.

Мета роботи. На підставі аналізу сучасної науково-педагогічної літератури узагальнити інформацію про методи, засоби забезпечення дистанційного навчання студентів медичних навчальних закладів на період карантину, спричиненого епідемією Covid-19, визначити основні правила та принципи створення навчальних завдань, особливості контролю виконання даних завдань та оформлення звітної документації викладачами.

Виклад основної інформації. На даний час від викладачів навчальних дисциплін у медичних навчальних закладах вимагається дотримання ряду певних правил з підготовки навчальних матеріалів, які потім будуть розміщені у системах дистанційного навчання для організації повноцінної взаємодії з студентами.

Згідно з даними науковців з приводу організації дистанційного навчання, існують наступні правила в його забезпеченні:

- ✓ виділення мети, ключових понять та наявність чіткої структури у висвітленні завдання, що сприяє концентрації уваги студентів на суті питання, яке вивчається, його цілісного сприйняття та перспективи отриманих результатів;

- ✓ використання принципів контрасту та конкретики у змісті завдання, що дозволяє сконцентрувати увагу студентів та звести всю інформацію до точних клінічних форм, принципів діагностики, лікування та профілактики окремих нозологічних форм, що у свою чергу індивідуалізує процес навчання та забезпечить комфортні умови для сприйняття та аналізу отриманої інформації;

- ✓ створення лекційного матеріалу з обмеженням доступу до певної її частини, перехід до якої можливий після проведення проміжного контролю по раніше пройденому матеріалі. Такий підхід дозволить упорядкувати курс вивчення дисципліни та забезпечить повноцінне та поступове засвоєння навчальної інформації;

- ✓ візуалізація навчального матеріалу за рахунок розміщення у системі дистанційного навчання: засобів наочності високого розрішення, що досягається шляхом створення ілюстрацій у графічних редакторах; інтерактивного відеоматеріалу, що дозволяє при перегляді переходити по посиланнях на зовнішні мережеві ресурси, а також сприяє самостійному управлінню студентами своєю пізнавальною діяльністю, а викладачу організувати індивідуальну траєкторію навчання студентів з ненав'язливим розширенням навчального матеріалу; демонстраційного аудіовізуального матеріалу у форматі відео інструкцій, які створені у відеоредакторах або завдяки скринкаст контенту, які розбиті на декілька фрагментарних фільмів, розділених заставками, для зручності сприйняття та подачі студентам;

✓ створення валідних та репрезентативних тестових завдань, які забезпечують контроль результатів навчання. При підготовці тесту необхідно враховувати різноманітні форми презентації відповідей: відкритого типу з доповненнями або вільною відповіддю, закритого типу з вибором однієї та декількох відповідей, з градуйованими відповідями, відповідями на встановлення відповідності та правильної послідовності;

✓ використання авторських матеріалів у змісті навчальних завдань. Пряме копіювання та вставка навчального контенту інших авторів без відповідного на те посилання являється недопустимим фактом [1].

Крім того, різного роду впливи на студента зі сторони навколишнього середовища відображаються на його психофізіологічному стані, що неможливо не враховувати викладачу у процесі вивчення дисципліни у дистанційному форматі. Так як людський фактор веде за собою серйозні наслідки на транспорті, електроенергетиці, космічній галузі, він не може бути ігнорований при організації дистанційного навчання. Для мінімізації вірогідності виникнення ситуацій, коли навчальні матеріали не будуть засвоєні у повному обсязі через відволікання студента під час навчання в онлайн-режимі, викладачами медичних навчальних закладів можуть бути використані моделі адаптивного стимулювання процесу викладання контенту.

Кожний студент має унікальні здібності до сприйняття навчального матеріалу. Одним необхідне отримання короткої довідкової інформації, іншим – детальне пояснення тематики. Тому, важливою стає задача реалізації можливості управління траєкторіями викладання контенту. Для прийняття рішення, яка інформація буде найбільш доцільною конкретному студенту, можуть бути використані методи аналізу індивідуальних характеристик, а також результатів тестового контролю [1].

Дослідники часто рекомендують використання для дистанційного навчання систему MOODLE (модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище) – вільну систему управління навчанням, яка орієнтована перш за все на організацію взаємодії між викладачем та студентами та підходить і для контролю навчання в очному режимі.

За допомогою роботи у даній системі студенти медичних навчальних закладів мають можливість розширити теоретичну підготовку з клінічних дисциплін, самостійній перевірці та закріпленні отриманих знань, при цьому посилення зацікавленості до вивчення необхідного матеріалу. Разом з тим, позитивною стороною використання даної системи в організації дистанційного навчання, являється академічна доброчесність, рівні права всіх студентів при оцінюванні їх діяльності, можливість системного оцінювання студента декількома викладачами [2].

Висновки. На основі проведеного аналізу літературних даних можна зробити висновок, що навчальні завдання для дистанційного навчання потребують строго підходу до їх створення. Кожний студент індивідуально сприймає навчальний матеріал, на що впливають фактори навколишнього середовища, що також необхідно враховувати в організації дистанційного навчання. Система MOODLE рекомендована для проведення дистанційного навчання студентів медичних навчальних закладів.

Список використаних джерел

1. Агапонов С.В. и др. Средства дистанционного обучения. Методика, технология, инструментарий / Агапонов С.В., Джалиашвили З.О., Кречман Д.Л., Никифоров И.С., Ченосова Е.С., Юрков А.В. / Под ред. З.О. Джалиашвили. – СПб.: БХВ-Петербург, 2013. – 336 с.
2. Дистанционное обучение (опыт реализации в ВКГТУ) / Под Г.М. Мутанова. – Усть-Каменогорск: ВКГТУ, 2006. – 320 с.

ФІЛОСОФІЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ. СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ

С.А. Гончарук, С.А. Шелудько,

викладачі Вінницького коледжу будівництва і архітектури
Київського національного університету будівництва і архітектури

СУЧАСНІ МЕТОДИ І ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИЦІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХОВИХ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ

Перед закладами фахової передвищої освіти стоїть задача підготовки спеціалістів, здатних до професійного зростання і безперервної самоосвіти. Курс математики відіграє в даних процесах важливу роль. Це пов'язано з тим, що математика є базою для вивчення профільних дисциплін. Професійна спрямованість навчання математиці вимагає впровадження в процес навчання сучасних методів і технологій навчання. Оволодіння математикою і її методами є однією з умов підготовки сучасного спеціаліста.

В рамках традиційної форми навчання можливості для посилення мотивації студентів обмежені. Використання сучасних методів і технологій навчання допомагає розвивати пізнавальну самостійну діяльність студентів, підвищувати рівень засвоєння ними навчального матеріалу, встановлювати міжпредметні зв'язки з іншими дисциплінами, надає можливості для індивідуалізації навчання.

Головна задача сучасного заняття – цілісне формування особистості. Сучасне заняття повинно не тільки забезпечувати глибокими і ґрунтовними знаннями, але і вчити вчитися, сприяти формування міцних мотивів навчання і сприяти вихованню розумових можливостей учасника освітнього процесу. Тому в основі сучасного заняття повинні лежати інтерактивні методи навчання, навчання у взаємодії.

На активацію мислення і пробудження активності учасників освітнього процесу в ході заняття великий вплив мають активні і практичні методи навчання. Вони стимулюють навчальну діяльність, забезпечують стійке засвоєння матеріалу.

Розглянемо можливості застосування найбільш розповсюджених інтерактивних методів на заняттях з математики.

Одним з основних методів, які дозволяють учасникам освітнього процесу на уроках з математики проявити творчу активність є метод евристичної бесіди. Ідея цього методу полягає в тому, що викладач шляхом послідовно поставлених запитань «наводить» учасників освітнього процесу на виявлення певного математичного факту. Роль викладача зводиться лише до того, щоб направити їх роботу [3, с. 39].

Мозковий штурм передбачає стимуляцію творчих рішень. В ході «штурму» його учасники пропонують якомога більшу кількість творчих рішень поставленої задачі, на першому етапі навіть не аналізуючи її. Потім на основі обговорення всіх представлених ідей обирається одна – найбільш продуктивна. Метод ефективний тим, що участь у процесі можуть приймати навіть учні з мінімальним рівнем знань. Він розвиває здатність до оперативного мислення.

При відпрацюванні понятійного матеріалу ефективним є метод «кожен вчить кожного». Цей метод можна використовувати при вивченні нового матеріалу, при узагальненні основних понять. Студенти навчають один одного в парах, обмінюючись знаннями.

Урізноманітнити заняття допомагає робота в групах. Це один із самих оптимальних варіантів проведення занять з використанням інтерактивних методів. Краще для формування груп скласти список заздалегідь або об'єднати у групи найближчі парти, уточнити завдання, розподілити ролі. Дотримуватися певних правил, надавати кожному учаснику можливість висловитися. Така технологія впливає на розвиток і формування суб'єктивності учасника освітнього процесу, дозволяє йому активніше включатися в діяльність, оцінювати і реалізувати свої можливості.

При підготовці фахових молодших бакалаврів необхідно залучати до освітнього процесу семінарські заняття. Семінар – це спільне обговорення учасників освітнього процесу під керівництвом викладача шляхів розв'язання певних задач. В цьому випадку можна контролювати і враховувати рівень знань і навичок студентів.

Потрібно також використовувати на заняттях рольові та ділові ігри. Суть рольової гри – виконання учасниками освітнього процесу встановлених ролей в умовах, які відповідають задачам гри, створеним в межах вивчення певної теми. Ділові ігри дозволяють моделювати різноманітні ситуації, дають можливість підготувати способи вирішення проблеми і застосувати їх на практиці. Найбільш ефективним є використання рольових ігор на заняттях узагальнення і систематизації отриманих знань [2, с. 156].

До сучасних методів, які застосовуються при навчанні математиці фахових молодших бакалаврів відносяться також активні лекції, інтерактивні і активні практичні заняття. До сучасних технологій

відносяться: математичні пакети MatCAD, MATLAB, Mathematica, Maple, додаток MS Excel.

До активних лекцій відносяться проблемна лекція і лекція-діалог. У проблемній лекції нові теми вводяться за допомогою проблемного запитання або задачі, яку у ході вивчення нового матеріалу потрібно вирішити. Студенти залучаються до обговорення варіантів розв'язання. Для закріплення теоретичного матеріалу існують інтерактивні і активні практичні заняття. На інтерактивному практичному занятті можливе використання метода проектів. Метод проектів – це сукупність прийомів, які дозволяють вирішити ту чи іншу проблему в результаті самостійної діяльності з обов'язковою презентацією результатів. До активних практичних занять відноситься навчання з використанням кейс-задач. Суть метода кейсів полягає в тому, що засвоєння знань і формування умінь є результатом активної діяльності студентів по вирішенню протиріч, в наслідок чого відбувається творче оволодіння знаннями, навиками і уміннями, розвиток розумових здібностей.

Використання у закладах фахової передвищої освіти математичних пакетів MatCAD, MATLAB, Mathematica, Maple пов'язане з цілим рядом проблем. По-перше, потрібно вивчати їх інтерфейс, а час на це вивчення у курсі математики не передбачено. По-друге, відсутність певної кваліфікації у викладачів математики. Але на відміну від інших технологій навчання, за допомогою використання математичних пакетів можна підвищити наочність при виконанні роботи, продемонструвати різноманітну графічну інформацію.

В педагогічній діяльності немає і, напевно, не може бути деякого універсального методу або системи методів і технологій. Важливо вміти застосовувати комплексний підхід, щоб на основі сучасних і традиційних методів навчання створити найбільш оптимальну і ефективну освітню програму. Актуальні і перспективні вимоги суспільства до підготовки фахових молодших бакалаврів розвивають і вдосконалюють сучасні методи і технології навчання математиці. Напрямки цього розвитку пов'язані з новими уявленнями щодо ролі математики в сучасному суспільстві і її вплив на особистісне становлення людини.

Список використаних джерел

1. Навчальні програми з математики для учнів 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. // Збірник програм з математики для до профільної підготовки та профільного навчання (у двох частинах). ЧП. Профільне навчання / Упоряд. Н.С. Прокопенко, О.П. Вашуленко, О.В. Єргіна. – Х. : Видавництво «Ранок», 2011. – 384 с.
2. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навчальний посібник. 5-е видання, доповнене і перероблене. – Київ, 2007. – 656 с.
3. Матяш О.І. Система задач на урок як засіб підвищення ефективності навчання геометрії в школі // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Зб. наук. праць. – Вип. 26. – Київ-Вінниця, 2010. – С. 39–44.
4. Пометун О. Технологія інтерактивного навчання як інноваційне педагогічне явище / Олена Пометун // Рідна школа. – 2006. – Червень. – С. 50–52.
5. Андрущенко, В.П. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз: монографія. – Київ : Наукова думка, 2003. – 853 с.

Eng. Marcin Izdebski,

Siedlce University of Natural Sciences and Humanities
(Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach)

TEACHING PROGRAMMING IN CONTEXT EDUCATIONAL SYSTEM PROBLEMS

Introduction.

The first stage of a child's education, including primary school education, undoubtedly plays a key role in further development. This is when young people lay a foundation on which they will build the rest of their lives. It is important that this foundation consists of the best material, so that the requirements that we set for the child and the behavior we promote, as a consequence, bring the greatest benefits, both in terms of intellectual development and in adapting to market requirements.

As modern neurobiology shows, there is no room for unused neurons in the brain. Resources that are not used, as a consequence, are not supplied with blood, those that are not supplied with blood disappear. The sad consequence of this natural brain principle is the loss of creativity in children who enter educational institutions.

The modern educational system puts quite a lot of emphasis on teaching certain norms and standards, which the child is to adopt without reflection. The work on the use and development of creativity is largely overlooked, as well as on the precise explanation of the processes taking place in the child's environment (broadly understood, inter alia, as: technical, psychological or natural processes), so that it can notice a certain cause-effect relationship and draw your own reflections on a given topic.

This state of affairs may be caused not only by an inadequate educational system, but also by incompetent and not ambitious teachers (but having the required qualifications for the profession), for whom a student who tries to thoroughly explore and understand the subject, and draw some reflections, is a more difficult student, requiring greater commitment on the part of the teacher. Such teachers promote (often through book awards and certificates with a white and red stripe) students passively, unreflectively accepting the content provided by the teacher, often such children are characterized by conformist behavior.

Object oriented programming.

From an early age, a child tries to present the surrounding reality using the means available to him. As a result, objects made of blocks or drawings are created, which depict elements of the surrounding world. What can help in introducing your child to the world around you is certainly object-oriented programming. The idea of this style of programming is based on presenting elements of the real world in the form of created objects. Each object has the appropriate properties. A template for the characteristics of a given object is a class that contains a set of common characteristics (including fields and methods) for all objects that implement it. For example, the «Car» class will contain fields such as year of production, registration number, vin number and methods such as drive, stop, change gear. Each object implementing the "car" class will have a different vin number and registration number, it is very likely that also a different year of production. Each object will contain features specified within the class, although they will have different values. Another object may be a garage which, apart from its size values, can also store a list of previously created cars and methods responsible for entering and exiting the car. In this way, reality is more and more presented in a computer program, building it from many objects, often by reusing the created class many times.

This style of programming can feel like a certain game of building blocks. So the questions may arise, is there a market demand for such a «child» programming technique? Can people who have mastered this style of writing code count on a decent salary? The answer is in the statistics that clearly put Java and Object-C, python on the list of the best paid and most popular programming languages, i.e. languages created for writing code, using the object-oriented programming technique described earlier.

Educational regression.

A Loss of creativity in children is not the only negative trait observed in students who are in their first years of education. The Supreme Audit Office in its report, referring to the research and opinion of Prof. dr. hab. Edyty Gruszczyk-Kolczyńska includes the following statement in her report:

«More than half of Polish children – before starting school education – show talents to learn mathematics, and every fourth has a high degree of earnings of such talents. After a few months of schooling, most of these children no longer

manifest their outstanding mental abilities. The reason is that these kids are pushed back to the level of average students. In the following years of school education, this trend intensifies to such an extent that only two or three older students in the class show mathematical aptitude. In the first weeks of schooling, they undergo strong socialization. Its course is determined by the features of the class-lesson system, in which average students are preferred. In order to meet these expectations, children – with all their strength – try to resemble the model of an average student, because it gives them a sense of security. The problem is that children with makings of mathematical talents have great difficulty adjusting to this pattern due to the previously mentioned features of their mind and what they already know and can do in mathematics. For the aforementioned reasons, these children are instructed, excessively rebuked and called to order by teachers. In addition, parents of gifted children usually maintain the teaching position and force them to be polite at school, that is, average. The effect of this massive social pressure is that mathematically gifted children, after only a few months of study at school, stop manifesting their excellent mental abilities. It is accompanied by the destructive process of lazy minds of children with the makings of mathematical talents and joy in mathematical activity. Unfortunately, it is impossible to fix it all in the next years of school education».

Also «Dziennik Gazeta Prawna» published an interview with the aforementioned professor, entitled «School is a slaughterhouse of talents. It kills mathematical abilities in no time». There you can read the professor's opinion, in which many students see problems with mathematics, not so much in their natural predispositions (as is commonly believed), but in improperly conducted educational process at school.

Learning algorithms.

Introducing the learning of programming, and thus giving students the opportunity to solve problems using computer algorithms. It allows them to develop logical thinking more, see the dependencies between existing processes, and learn to divide more complex problems into smaller ones. Writing algorithms can also stop students from the regression of competences in science and application described above, both in mathematics and in the other science subjects with which mathematics is quite closely related. It is also important that the solution of mathematical equations is performed with the use of algorithms, i.e., a complex sequence of instructions, usually repeated sequentially in order to achieve a given result.

Creating own algorithms in order to solve given problems is conducive to greater use of intellectual potential by students. It is worth mentioning that the tests carried out today, used to examine the IQ (both those carried out by the

psychological and pedagogical counseling center and by Mense²), have tasks that need to be solved with a pattern, an algorithm, leading to an appropriate result.

For the sake of proper intellectual development, enrichment of creativity, technical skills, the appropriate behavior would be to put more emphasis on the technical field, where creativity is the overriding skill. Programming is such an area.

Summary.

A stable vision of the future of people learning programming, intellectual development and greater creativity are undoubtedly factors that allow quite a positive assessment of the introduction of this specialization to schools. It is important to emphasize that this field of science is not ideological, it does not transmit science that could harm young people in the future. This is important given the quite often promoted in schools' dangerous trends, such as: atheism, socialism, sometimes even the occult³, and recently, more and more often proposed solutions by groups identifying with the LGBT community. Programming does not discriminate⁴, it does not undermine students' important personal values, it is not a dangerous ideology. Writing programs allows you to develop the natural abilities of students, in accordance with their innate predispositions.

In 2015, the Ministry of National Education in Poland announced the extension of the core curriculum to include programming lessons. Taking into account the arguments described in the article, this decision can be assessed positively. It is important to introduce the science of this discipline wisely. It cannot be just an additional item. It would not be appropriate if the student had to devote more hours per week to all school duties than most adults (40 hours) to work. It is also important to select the appropriate, ambitious teaching staff who will be quite competent in this field themselves and will be able to convey programming skills in a fairly accessible way. The student should feel that he or she is using the educational system, not feel used by it.

If implemented correctly, the idea of introducing programming learning will undoubtedly bring numerous benefits for the child's development and, consequently, for his further professional life. Regardless of whether he chooses to develop his programming skills professionally or not.

² Mensa – an international association that associates people with IQ from the top 2% of the population.

³ In many schools, English lessons are offered games related to the celebration of «Halloween», which dates back to occult. The date of its celebration is also the most important day of the year for occult sects.

⁴ Hosting website – GitHub, in order to fight racism, decided to change the names of the parent and child code editing path from «master» and «slave», so that they would not be associated with slavery.

References

1. Joanna Błauciak, ChallengeRocket.com, „Top 10 języków programowania z najwyższymi zarobkami w 2017 w USA”, URL: <https://wynagrodzenia.pl/arttykul/top-10-jezykow-programowania-z-najwyzszymi-zarobkami-w-2017-w-usa>
2. Pracuj.pl, „Dobrze płatne zawody w Polsce”, URL: <https://zarobki.pracuj.pl/raporty-i-trendy-placowe/dobrze-platne-zawody-w-polsce/>
3. RMF24, „Mózg nieużywany zanika”, URL: <https://www.rmf24.pl/nauka/news-mozg-nieuzywany-zanika,nId,610226>
4. Marta Żysko-Pałuba mamotoja.pl, „Jak zabawa klockami wspomaga rozwój dziecka?”, URL: <https://mamotoja.pl/jak-wspierac-rozwoj-dziecka-przez-zabawe-klockami-sprawdz,katalog-zabaw-rozwijajacych-arttykul,18686,r1p1.html>
5. Najwyższa Izba Kontroli KNO.430.003.2018” Nauczanie matematyki w szkołach „Nr ewid. 30/2018/P/17/026/KNO, URL: <http://salon.perspektywy.pl/2019/pdf/Raport-NIK.pdf>
6. Klara Klinger, „Szkoła to rzeźnia talentów. Błyskawicznie zabija matematyczne zdolności”, Dziennik Gazeta Prawna, URL: <https://serwisy.gazetaprawna.pl/edukacja/arttykuly/703149,szkola-to-rzeznia-talentow-blyskawicznie-zabija-matematyczne-zdolnosci.html>
7. URL: <https://www.mensa.org.pl/>
8. Joanna Marczak-Redecka, „Nauka programowania i szerokopasmowy internet dla szkół”, URL: <https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/nauka-programowania-i-szerokopasmowy-internet-dla-szkol>
9. Janusz Chustecki, Terminy „master” i „slave” mogą zniknąć ze słownictwa IT, URL: <https://www.computerworld.pl/news/Terminy-master-i-slave-moga-zniknac-ze-slownictwa-IT,421533.html>

Jarosław Kamiński,

Siedlce University of Natural Sciences and Humanities
(Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach)

THE USE OF COLOR PSYCHOLOGY IN WEBSITE PROGRAMMING

Abstract. Colors play a great role in seeing the world. Applying the wrong color of clothing to a given situation may be misinterpreted by other people. For example, in most countries people wear black or very dark clothes for funerals. In China, however, the color of mourning is white. You have to choose the right colors. The colors of the websites are also very important.

The meaning of colors. Colors have different meanings depending on the situation and perception. The color of the flowers given to the other person is of great importance. The meaning of the flower colors is presented in the table below.

The colors of the symbolism of people's reception vary. The color green is a symbol of nature, peace, hope and positive feelings. In Israel it means bad news and in China it means infidelity. The purple color symbolizes mystery and unusual matters / things. In Thailand, it is a symbol of mourning. Yellow on the one hand symbolizes joy, warmth and good energy, and on the other hand it means betrayal. In Egypt, yellow is a symbol of mourning. The color red is a symbol of love, sensuality, courage and a lot of energy. In Buddhist culture, it is a symbol of a deceased person and in China and India it is a symbol of happiness. Blue color is a symbol of wisdom and peace. In Iran, it is a symbol of mourning. Black is a mourning color, it means

sadness, fear and death. In China, it is a symbol of happiness. White color is a symbol of pure feeling, purity and innocence. In China, it is a symbol of death and mourning.

Table 1. Meaning of flowers color

Color	Meaning
Red	It means love and passion.
Orange	Expressing a fascination with another person and the feeling between friendship and love.
White	A symbol of fidelity, purity, innocence and sincere feelings.
Pink	Romance. Expressing admiration and charm for the recipient. A sign of sincere friendship.
Yellow	It has many meanings: happiness, joy, friendship. It can also mean betrayal or parting.
Blue	It means fidelity
Violet	It has many meanings. It can mean parting or admiration for the recipient.

Colors in website design. Choosing the right colors is of great importance in website design. It is also very important to use the principles of color psychology. It shows that women do not like gray, orange and brown. They like colors like blue, purple and green. Men don't like purple, orange and brown. They like colors such as blue, green and black. Depending on the intended recipient, appropriate colors should be selected. Additionally, the reception of the color data is also important. Blue inspires confidence, yellow warns, green calms and refers to nature, orange stimulates impulsiveness, red stimulates and warns, black adds prestige to the site, and purple makes it unique. Therefore, the color should be properly selected for the recipient of the website.

Summary. Colors play a significant role in the perception of the world by humans. Their proper selection may encourage or discourage the recipient from certain activities. When designing a graphical user interface, it is very important to use the principles of color psychology, thanks to which you can have a greater and desired impact on the recipient. It is also very important to choose the right color of the flowers that you give to the other person, because the giver's intentions can be interpreted differently.

References

1. Narloch Andrzej, Postrzeganie i kategoryzacja barw (świat ludzi i zwierząt), Scripta Neophilologica Posnaniensia. Tom XVI, strony: 69–83, Wydział Neofilologii, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 2016
2. <https://docplayer.pl/23524788-5-zjawisko-barwy-percepcja-wrazenie-barwy.html>
3. <https://www.lenalighting.pl/kim-jestesmy/baza-wiedzy/575-widmo-promieniowania-widzialnego>
4. <https://mamadu.pl/141339,symbolika-kwiatow-co-oznacza-kolor-kwiatow-ktore-otrzymalas>
5. <https://www.zalando-lounge.pl/magazine/symbolika-znaczenie-i-wplyw-kolorow/#czerwony>
6. <https://www.callpage.pl/blog/kolory-w-marketingu>

ЗМІСТ

Розділ 1 ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

<i>Т.В. Бондар,</i> ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ДУМЦІ.....	3
<i>Н.М. Демидюк,</i> ЗМІСТОВНО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ДИТИНИ ДО ШКОЛИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ.....	6
<i>М.В. Джас,</i> РОЗВИТОК ІДЕЙ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ	9
<i>Н.В. Пильгун, А.М. Овчаренко,</i> ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ.....	13
<i>Т.І. Хакімова,</i> ВІТЧИЗНЯНА ПОЧАТКОВА ШКОЛА КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	16

Розділ 2 ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

<i>С.В. Стеблюк,</i> СПЕЦИФІКА НАВЧАННЯ СЛАБОЗОРИХ ДІТЕЙ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	20
--	----

Розділ 3 ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

<i>Н.Р. Voronina,</i> INTERACTIVE TEACHING OF FOREIGN LANGUAGE AT UNIVERSITY	23
<i>М.В. Іваненко, О.В. Кучай,</i> РОЛЬ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	26
<i>С.С. Кабанюк,</i> ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ІТ-СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	28
<i>В.В. Корінчук, Н.Ю. Корінчук,</i> ВИКОРИСТАННЯ ОСВІТНІХ ПЛАТФОРМ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ МАТЕМАТИКИ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ (З ДОСВІДУ РОБОТИ)	30

Н.П. Прокопенко, ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН, ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ	34
--	----

Розділ 4 ІСТОРІЯ ОСВІТИ ТА ПЕДАГОГІКИ

О.О. Бабакіна, РОЗВИТОК СИСТЕМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ НПП ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ОСТАННІЙ ЧВЕРТІ XX – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ В НІМЕЧЧИНІ.....	38
С.Б. Білий, БІЛИЙ БОРИС МИКОЛАЙОВИЧ – ПЕДАГОГ І ПОЕТ	41

Розділ 5 НАРОДНА ОСВІТА І ПЕДАГОГІКА ЗА КОРДОНОМ

Б.О. Клик, І.Ю. Регейло, ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ В ЗВО ІТАЛІЇ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ	51
---	----

Розділ 6 ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ

О.В. Салі, ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	55
---	----

Розділ 7 ПЕДАГОГІКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Н.О. Жидецька, ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ МАЙНДМЕППІНГУ НА УРОКАХ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	58
--	----

Розділ 8 ПЕДАГОГІКА ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ ТА СЕРЕДНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

О.В. Колесник, Т.В. Голева, РОЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ У ВНЗ НА СТАНОВЛЕННІ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКА.....	66
--	----

Розділ 9

ПОЗАШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

<i>Г.І. Слободяник,</i> ОСНОВНІ НАПРЯМИ, ЗМІСТ ТА ФОРМИ РОБОТИ ДИТЯЧОГО ОЗДОРОВЧО- ЕКОЛОГІЧНОГО ЦЕНТРУ ОБОЛОНСЬКОГО РАЙОНУ МІСТА КИЄВА З ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ (2010–2016 роки)	70
--	----

Розділ 10

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА ЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ

<i>І.В. Дериволкова, І.О. Лук'янченко,</i> ВИМОГИ ДО ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЕВОГО РЕПЕРТУАРУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	75
--	----

Розділ 11

СИСТЕМА ДОДАТКОВОЇ ТА ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

<i>В.В. Підлісна, О.С. Каглюк,</i> МОЖЛИВОСТІ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ	78
---	----

<i>Г.Д. Тофан, Т.В. Баняс, І.М. Висоцька,</i> ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ КАРАНТИНУ	82
--	----

Розділ 12

ФІЛОСОФІЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ. СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ

<i>С.А. Гончарук, С.А. Шелудько,</i> СУЧАСНІ МЕТОДИ І ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИЦІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХОВИХ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ	86
---	----

<i>Eng. Marcin Izdebski,</i> TEACHING PROGRAMMING IN CONTEXT EDUCATIONAL SYSTEM PROBLEMS.....	89
--	----

<i>Jarosław Kamiński,</i> THE USE OF COLOR PSYCHOLOGY IN WEBSITE PROGRAMMING.....	93
--	----